

PREGLED RADA TJEDNA

Ove godine održan je jubilarni teološko-pastoralni Tjedan: ovogodišnji Tjedan bio je naime petnaesti po redu. Po petnaesti put se već svećenici iz svih krajeva naše države skupljaju u Zagrebu da bi im opet i opet Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu pružio zlatna zrnca teološko-pastoralne izobrazbe u vidu daljnjeg teološkog doškoloavanja. Na taj način svećenici nastoje pratiti razvoj teološko-pastoralne nauke i saznavati novo u današnjoj teologiji i kroz novo ovrednjavati staro. Ove godine teološko-pastoralni Tjedan održao se od 28. do 31. siječnja u prostorijama — kao i dosad — Dječakčkog Sjemeništa na Voćarskoj cesti (Šalata). Sjemenišni poglavari — osobito otac Rektor i otac Ekonom E. Jelinek — pokazali su, i dokazali opet i opet svoju gostoljubivost i strpljenje za što im i ovdje od srca zahvaljujemo.

Tema je ovogodišnjeg Tjedna bila EVANGELIZACIJA U SUVREMENOM SVIJETU. Ova je tema u neku ruku bila uvjetovana jesenskim zasjedanjem Sinode biskupa u Rimu koji su izdali na tom svojem zasjedanju jedan dokument o kojem je uostalom kod nas bila organizirana diskusija u krugu naših najpoznatijih teologa a u obliku malog teološkog simpozija (Vidi: EVANGELIZACIJA U SUVREMENOM SVIJETU, Kršćanska Sadašnjost, Zagreb 1975, priredio Adalbert Rebić). Uopće, tema EVANGELIZACIJE je veoma prisutna ne samo u krugovima naših katoličkih teologa i pastoralaca nego i inače u kršćanskom svijetu zadnjih godina. Očito zato što se osjećaju veoma velike poteškoće u evangeliziranju suvremenog svijeta koji se od starog svijeta veoma razlikuje ne samo po svojoj kulturi, po industrijalizaciji, po visokom standardu, nego i naprosto po svome mentalitetu i novom načinu mišljenja, koje je uvelike uvjetovano suvremenim življenjem.

Svećenike je ova tema veoma zanimala. To je uostalom pokazao i dokazao velik broj posjetilaca: bilo je ove godine oko 800 sudionika koji su prošli kroz vrata Tjedna i poslušali sva predavanja ili barem nekoja. Oko 300 sudionika veoma je marljivo i angažirano sudjelovali u radnim i dinamičkim grupama koje su ove godine posebno brižno i organizirano bile pripravljane. Brigu oko dinamičkih grupa preuzeli su Josip Baričević i Jakov Mamić. Oni su dali sve od sebe da bi taj rad bio na visini.

Od cijenjenih gostiju bili su na Tjednu prisutni nadbiskupi i biskupi i to poimence: Mons. Dr. Franjo Kuharić, nadbiskup zagrebački i Veliki kancelar Katoličkog bogoslovnog fakulteta. On je i ove godine predvodio koncelebraciju i svaki dan održao homiliju sakupljenim svećenicima. S njime su zajedno Tjednu prisustvovali i Mons. Dr. Josip Lach, pomoćni biskup zagrebački; Mons. Dr. Mijo Škvorc, pomoćni biskup zagrebački; Mons. Josip Arnerić, biskup šibenski; Mons. Josip Pavličić, nadbiskup riječko-senjski; Mons. Karmelo Zazinović, biskup krčki; Mons. Mario Oblak, nadbiskup zadarski; Mons. Joakim Segedi, pomoćni biskup križevački; Mons. Ćiril Kos, biskup đakovački i Mons. Pavao Žanić, pomoćni biskup mostarski. Uz biskupe bili su i gosti predstavnici drugih kršćanskih vjerskih zajednica u Zagrebu tako

gosp. Jovo Nikolić, predstavnik zagrebačke pravoslavne crkvene zajednice i gosp. Petar Kuzmić, predstavnik pentekostalne crkvene zajednice iz Zagreba (koja u Zagrebu ima svoj Biblijski teološki institut kojemu Petar Kuzmić predstoji kao direktor). Nadalje su kao gosti bili provincijali raznih crkvenih redova u Hrvatskoj (Stanko Banić, franjevac; Bono Zvonimir Sagi, kapucin; Nikola Rošić, konventualac; Eugen Bižaca, dominikanac; Petar Capkun, iz franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja; Petar Galauner, Družbe Isusove i drugi) i predstavnici prvostolnog Kaptola zagrebačkog i prebendarskog zbora katedrale.

Iz Beograda smo od Mons. Mario Cagna, apostolskog nuncija dobili slijedeće pismo:

Singiduni, die 23 Ianuarri 1975

NONCIATURE APOSTOLIQUE
BELGRADE
N. 9568/75

Clarissime Pater,

Amplissimis verbis Tibi gratias ago pro benigna invitatione ut instantis Hebdomadae Theologico-Pastoralis dedicationi coram adsim. Dolet mihi quod, gravedine vexatus et molestissimis illis laborans incommodis quae hibernum tempus anni secumferre solet, invite vetar Tuae humanissimae concedere postulationi.

Ex animo precor ut »Hebdomada«, tua sapienti moderatione directa, optabilem exitum habeat, ut ipsa scilicet doceat atque testificetur qua ratione »Ecclesia cum genere humano eiusque historia se revera intime coniunctam experitur« (cfr Proemium Constitutionis Pastoralis »Gaudium et Spes«).

Omnia bona et fausta a Deo exoptans, plurimam salutem Tibi dicit addictissimus ni Domino

(+ Marius Cagna)
P. Nuntius apostolicus

Rev. mo ac Clarissimo Domino
Prof. TOMISLAVO ŠAGI-BUNIĆ
Decano Facultatis Theologicae
ZAGABRIAE

Rad na Tjednu razvijao se po slijedećem programu:

PRVI DAN: EVANGELIZACIJA U OVOME SVIJETU 28. siječnja 1975.

- 8,30** Otvaranje Tjedna: Dr. Tomislav Šagi-Bunić, dekan fakulteta
Eventualni pozdravi gostiju Tjedna
Fenomen Sinode o evangelizaciji — Dr. Andrija Šuljak, Đakovo
Apel Sinode o pravima čovjeka — Dr. Niko Kličan, Dubrovnik
10,30 Naša situacija kao mjesto evangelizacije — Dr. Ratko Perić, Mostar
Uputstva za rad u radnim grupama — Josip Baričević i Jakov Manić
12,00 Konelebrirano euharistijsko slavlje
15,30 Rad u radnim grupama (u posebno naznačenim prostorijama)
17,15 Izvještaj o radu po radnim grupama i diskusija u plenumu (Aula)

DRUGI DAN: NOSILAC EVANGELIZACIJE 29. siječnja 1975.

- 8,30** Djelo evangelizacije prema Novom zavjetu — Dr. Bonaventura Duda, Zagreb
Obraćanje i obnova Crkve kao preduvjet evangelizacije — Dr. Mato Zovkić, Sarajevo

- 10,30** Evangelizacija u istini — Dr. Vjekoslav Bajsić, Zagreb
Zajednica (kao evangelizator i cilj evangelizacije) — Dr. Tomislav
Ivančić Zagreb
- 12,00** Koncelebrirano euharistijsko slavlje
- 15,30** Rad u radnim grupama (u posebno naznačenim prostorijama)
- 17,15** Izvještaj o radu po grupama i diskusija u plenumu

TREĆI DAN: MEDIJI EVANGELIZACIJE 30. siječnja 1975.

- 8,30** Uloga teologije u evangelizaciji — Dr. Ljudevit Rupčić, Sarajevo
Funkcija autoriteta u evangelizaciji: potreba, mogućnosti i granice — o.
Bono Šagi, Varaždin
- 10,30** Biblija kao sredstvo evangelizacije — Dr. Jerko Fućak, Zagreb
Evangelizacija javnog mnijenja — Dipl. teol. Živko Kustić, Zagreb
- 12,00** Koncelebrirano euharistijsko slavlje
- 15,30** Rad u radnim grupama
- 17,15** Izvještaj o radu po grupama i diskusija u plenumu

ČETVRTI DAN: DISKUSIJA I ZAKLJUČAK 31. siječnja 1975.

- 8,30** Zaključna diskusija.
Uvod u diskusiju daju: Dr. A. Benvin, Dr. I. Fućek, Dr. A. Kusić, Lj.
Matković, Dr. J. Turčinović, Dr. M. Valković
Sudjeluju svi predavači i svi sudionici Tjedna.
Zaključak Tjedna — Dr. T. Šagi-Bunić, dekan Kat. bog. fakulteta.

Predavanja su bila održana u Velikoj auli sjemenišne dvorane, a rad po radnim i dinamičkim grupama odvijao se po manjim prostorijama Dječaćkog Sjemeništa za koje su osobitu brigu imali o. A. Fostač i o. Dragan Majić, isusovci. Hvala im. Rad po radnim i dinamičkim grupama vodili su Dr Josip Ladika, Tadej Vojnović, Miroslav Hlevnjak, Dr Jerko Fućak, Dr Mato Zovkić, Nikola Stojanović, Daniel Labaš, Dr V. Bajsić, Dr Emanuel Hoško, Zdravko Slišković, Ivan Grbešić, Nikola Radić, Vlatko Badurina i Zlatko Golubić. U dinamičkim grupama je bilo u prosjeku oko 10 svećenika. U radnim je grupama klasičnog stila bilo nešto više sudionika, otprilike u prosjeku 30 sudionika.

Navečer je svećenicima bio pružen kulturno-zabavni program (film o Mariji Goretti, film »General Patton«, drama »Čovjek i drugo«). Svećenici su se opet našli zajedno, nakon godinu dana, iz veoma udaljenih krajeva. Dugi hodnici i buffet omogućili su srdačnost tih susreta i razgovora u ku loarima.

Svaki je dan opodne bilo zajedničko euharistijsko slavlje koje je predvodio Mons. Franjo Kuharić. On je u okviru zajedničke koncelebrirane euharistije izgovorio svaki dan i homiliju sudionicima Tjedna, Vidi prilog. Bilo je svaki dan oko 150 koncelebranata.

At last not at least spominjemo da su velik teret dana nosile i Časne sestre koje su kuhale i spremale prostorije kako bi svećenicima bio ugodniji boravak u Zagrebu. One su imale i velikih muka: jednom su trebale stvoriti od ručka za stotinjak svećenika koliko ih se prijavilo najedamput, u pola sata, ručak za 180 svećenika koliko ih se našlo u blagovaonici za stolom. Hvala im.

Ako je i ovaj petnaesti Tjedan bio od koristi svećenicima, onda zahvaljujemo Ocu našem zajedničkome koji nas po Sinu Svome i po Duhu Svetome poučava i vodi k spasenju.

Dr Adalbert Rebić

HOMILIJE ZAGREBAČKOG NADBISKUPA

Draga braćo i sestre!

»Oganj dođoh baciti na zemlju, pa što hoću, ako je već planuo!« (Lk 12, 49)

Oganj u našim mislima budi najrazličitije predodžbe. Oganj je zapravo uvjet da je počela civilizacija; oganj je uvjet života; kozmički oganj sunca podržava živa bića; oganj ognjišta u zimske dane grije obitelji; oganj što ga zapali majka u štednjaku priprema hranu za sve članove; oganj u nama jest prisutnost topline koja je uvjet života.

Ali oganj može biti i smrt! U ljudskoj povijesti po svjedočanstvu Svetog pisma, slijedeći sadržaj naše vjere Božjoj riječi, mi spoznajemo, svijesni smo da je oganj zla otrovao cijelu povijest, da je ugasio u čovjeku Božji život i da se neprestano u povijesti događa tajna grijeha. Sav je svijet položen u Zloga, kaže sv. Ivan (1 Iv 5, 19). Ne prijeti li svijetu i požar atomskog ognja? Taj oganj zla, oganj pustoši i mrtvila mora biti pobijeđen Božjim ognjem.

I Bog uzima oganj kao svoj znak. Mojsiju se na Sinaju objavljuje u znaku vatre. Isus govori da je došao baciti oganj na zemlju i da želi da se taj oganj zapali (Lk 12, 49). To je oganj Duha Svetoga, oganj istine, oganj ljubavi.

Na Duhove, kad je prva zajednica onih koji su se sabrali u ime Isusa Krista Uskrsnuloga molila dolazak Duha Svetoga, ispunjenje obećanja, dolazi Duh Sveti u znaku ognja. To je oganj života; oganj Božjeg života, novoga života koji ima spaliti zlo u srcu ljudskog bića, koji se ima razgorjeti u zajedništvu Crkve, koji se mora širiti zemljom kroz sve narode da bi čovjek bio ponovno oživljen.

Evangelizator, donosilac Božje riječi, mora biti čovjek tog Božjeg ognja. On ne može zapaliti ako sam ne gori. Zar nisu apostoli tek onda postali navjesticitelji riječi, hrabri, neustrašivi, vjerni, kad ih je prozeo i zapalio oganj Duha Svetoga.

U svijetu se neprestano događa tajna grijeha i tajna smrti, zato riječ Božja i Božji život, i taj oganj Božji, nailaze na protivljenje. Tako je bilo od početka, tako će biti do svršetka. Ali pobjeda uvijek pripada Božjoj riječi!

I mi moramo dozvoliti da nas prožme taj oganj da bismo palili vatru u srcima svoje braće, da bismo bili instrumenti Božji šireći obraćenje ljudi, obraćenje svijeta, po obnovljenoj Crkvi u Isusu Kristu, izvoru spasenja.

Evangelizatori ognja su neustrašivi. Zato i nama treba hrabrosti, i u nama se mora dogoditi obraćenje, ta prožetost bića ognjem Božjim.

Razgovarajući s našim ređenima, obično im kažem da bi se svećeništvo, i time poslanje Isusa Krista, smjelo prihvatiti samo potpuno obraćenim srcem. **Obraćenje to je susret s Bogom, doživljeni susret koji prožme cijelo biće, i misli, i srce čovjeka, i koje postaje njegovo temeljno, neizbrisivo životno iskustvo.**

Obraćenje apostola ostvarilo se ognjem Duha Svetoga na Duhove. Obraćenje Savla ostvarilo se ognjem Duha Svetoga pred vratima Damaska. Svi veliki konvertiti kroz povijest Crkve sve do danas, nakon što su doživjeli u svom životu i biću taj susret, prihvatili su Isusa Krista i njegovu Crkvu u svoj cjelini njezine istine, njezine tajne i života. Više nisu mogli natrag. Znali su da moraju uvijek ići naprijed i da moraju svjedočiti da se u toj povijesti trajno događa i oganj Božji i tajna spasenja; tajna onog najbogatijeg unutarnjeg oslobođenja čovjeka koje je temelj, uvjet svakog drugog oslobođenja.

Dozvolite mi da vam ispričam jedan događaj kao parabolu znakovitu baš za naše vrijeme, kad se u planetarnim razmjerima naviješta dolazak jednog

svijeta u kojem bi Bog imao biti uvijek zaboravljen. Mi živimo u takvom trenutku povijesti.

Bilo je to tridesetih godina u Moskvi u velikom državnom kazalištu. Anti-religiozna propaganda pripremala je predstavu »Krist u fraku«. U to veliko kazalište bili su sabrani osobito predstavnicima organizacija mladeži i ljudi koji imaju odgojnu funkciju, da bi doživjeli tu predstavu kao poticaj za svoju borbu protiv Isusa Krista i protiv same vjere.

Glavnu ulogu Isusa Krista u tom komadu trebao je odigrati glasoviti glumac Aleksandar Rostovcev, koji je bio poznat i po svom ateističkom uvjerenju.

Kazalište je bilo toga dana ispunjeno do posljednjeg mjesta. Prvi čin pokazao je scenu oltara. Na oltaru bilo je raznog pića, a oko oltara sabrani svećenici, redovnici, redovnice pijani pjevaju, izvikuju razne riječi. To je bio uvod u središnju temu radnje.

U drugom činu dolazi Aleksandar Rostovcev s Biblijom u ruci u sredinu pozornice. Po planu režisera on je trebao pročitati prva dva retka iz Matejevog evanđelja **BLAŽENSTVA NA GORI**. Zatim je trebao s nekoliko snažnih izraza potaknuti na smijeh publiku, zatražiti cilindar i frak i početi glumiti Isusa Krista da probudi u publici sav prezir. Međutim, on je došao pred publiku i počeo čitati ozbiljnim glumačkim tonom blaženstva: »Blago siromasima duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko...« Iza svakog blaženstva načinio je stanku. I nastavio je: »Blago krotkima: oni će baštiniti zemlju...« U dvorani je nastao tajac. Režiser je iza kulisa bio strahovito nestrpljiv. Što to radi Rostovcev? Ali Rostovcev nastavlja čitati svih 48 redaka pete glave Matejevog evanđelja do kraja. Pročitao je propovijed na gori u savršenoj šutnji, a onda je završio: »Ljubite svoga bližnjega... Ljubite svoje neprijatelje... Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski«. Učinio je na sebi veliki znak križa i rekao: »Gospodine, sjeti me se kada dođeš u kraljevstvo svoje«. Zastor se spustio, predstava se više nije nastavila. Publika je izlazila u šutnji, a Rostovcev se izgubio u nepoznatom. (»Pro fratribus«, Rim, br. 7/73, str. 8—9).

Što se dogodilo u toj duši? Zapalio se oganj! Kad je počeo čitati te čudesne riječi propovijedi na gori, zapalio se u njemu oganj obraćenja; dao je svjedočanstvo i platio ga punom cijenom. Kako je to znakovito!

Mi često dolazimo u opasnost da se osjećamo smrvljeni u tom svijetu koji je velikim dijelom zahvaćen požarom nevjere, koji je velikim dijelom pao u apostaziju. Gledajući kako je ta planetarna vizija svijeta nasilna i kako si prisvaja apsolutnu budućnost, mi možemo postati malodušni i pitati se: ima li smisla biti evangelizator danas kada smo skučeni i u sredstvima i u mogućnostima? A baš tu se mora u nama ponovno roditi pouzdanje. Krist je najprije trebao biti krštenjem križa da bi se zapalio oganj Duha Svetoga i da bi trajno gorio u Crkvi i po Crkvi, prelijevao se u nebrojene duše i rasvijetlio zemlju tolikim junaštvima svetosti.

Duh Sveti nosio je apostole. Duh Sveti nosi sve navjestitelje vjere. Duh Sveti nosi onog našeg jednostavnog kršćanina-vjernika, osvjedočenog i vjernog, da vjeruje, živi i svjedoči riječ Božju. I tako se svjetlo riječi Božje nikada ne gasi. Ali mi moramo biti ljudi ognja i zato hrabri i neustrašivi. Moramo uložiti u to svjedočenje cijeli život, cijelu osobu. I riječ Božja neće ostati bez ploda u dušama naše braće, kako god nam izgledalo da su one prekrivene maglom neznanja, nevjere i sumnje. I tim dušama Duh Sveti priprema svoje putove; i u tim dušama možda tinja vatra kao stijenj koji se neće ugasiti, jer će ga Duh Sveti raspaliti do svjetlosti, do obraćenja.

Kardinal Newman, razmišljajući o metodama i načinu prvih navjestitelja vjere, razmatrajući apostolsko djelovanje i nastupe Crkve u njezinom početku, pita se gdje je bio ključ njihovog osvajalačkog uspjeha? I odgovara, da je

to bila jasnoća njihove svetosti i prisutnost Kristovog milosrđa koje su naviještali.

Braćo i sestre, Isus nam danas govori: »Oganj dođoh baciti na zemlju, pa što hoću, ako je već planuo!« (Lk 12, 49). Molimo u ovoj euharistiji Gospodina sa svetim Tomom i sa svim svetim zaštitnicima i prijateljima, sa svom nebeskom Crkvom, neka danas i u naša srca, u srca njegovih poslanika i evangelizatora, baci svoj oganj, svoj duhovski oganj, oganj Duha Svetoga; oganj istine, oganj ljubavi, osvajalački, osloboditeljski oganj Božjega života! Amen.

II.

Draga braćo i sestre!

Jučer smo rekli da je evangelizator zapaljen Duhom. Obraćenje je događaj Duha Svetoga u životu čovjeka; obraćenje je neprestano događanje Duha Svetoga u Crkvi; obraćenje je svjedočenje.

Zašto Pavao govori dragom učeniku Timoteju: »Ne stidi se, stoga, svjedočanstva za Gospodina našega, ni mene, sužnja njegova...« (2 Tim 1, 8...)? Isus, nakon što se očitovao apostolima i zapalio pred njima sigurnost istine kao uskrsnuti događaj, rekao im je: »Vi ste tome svjedoci« (Lk 24, 48).

Možda je u svim tim previranjima i traženjima u suvremenoj Crkvi suviše duboko posijano sjeme sumnje. Kao da postoji čak neki kurs sumnje. *Svjedok ne može biti svjedok ako sumnja*. On ni u kojem slučaju nije prihvatljiv kao svjedok ako sumnja u ono što svjedoči.

Crkva je pozvana da bude svjedok Isusa Krista u cijeloj povijesti, kroz sva vremena do konca svijeta; svjedok da se zaista nešto dogodilo, nešto stvarno, istinito, živo, što nadahnjuje život Crkve; što mijenja pravac ljudske sudbine; što stvara raspoloženje za potpuno predanje, sve do mučeništva. U srcu povijesti se dogodio ISUS KRIST.

I Evandjelje što smo ga čuli sabire, zapravo, bit toga događaja, bit te poruke, koja je naviještena u Zakonu Mojsijevu, u Prorocima i u Psalmima.

Ako čitamo Sv. Pismo pažljivo, sabrano, otvorenom dušom svjetlu Duha, zastat ćemo nad mnogim tekstovima koji su jednostavno neprotumačivi, osim u Istini Isusa Krista. I u Mojsijevu Zakonu, i u Prorocima, i u Psalmima, objavljen je događaj Isusa Krista.

Apostoli su to tek shvatili kad im je otvorio pamet da razumiju Pisma. Srž toga događaja jest Krist, Krist koji ima trpjeti. U srž toga događaja Isusa Krista ulazi križ, ulazi njegova patnja i smrt.

U povijesti gore ognjevi grijeha i pale duše, obeščašćuju srca ljudi, ogorčuju ljudske sudbine i pale ratove i mržnje. Da bi se ugasili ti ognji zla, zapaljeni su ognji Božji. Taj oganj Božji je Isus Krist. Isus je rekao: »Oganj dođoh baciti na zemlju...« (Lk 12, 49...). Taj oganj će biti Duh Sveti. Po tom Ognju događa se u nama duhovno uskrsnuće, uskrsnuće iz smrti na život. Isus Krist je privenac uskrsnuća; on je uskrsnuti Krist; on je uskrsnuti Oganj koji rasvjetljuje cijelu povijest i cijelu Crkvu. Došao je da pogasi ognje grijeha. U njegovo će se ime propovijedati obraćenje. To je taj događaj koji odjekuje u našem životu, u našem biću i preporuča nas oprostjenjem grijeha za život Božji. To je definirao neizrecivo duboko i bogato Sv. Ivan u svom prologu Evandjelja: Mi, rođeni od Boga! (Iv 1, 13). Rođeni smo od Boga da bi u nama i po nama gorjeli ognjevi Božji u tom zbivanju svijeta i povijesti.

Isus je obećao apostolima: »I evo, ja šaljem na vas Obećanje Oca svojega...« (Lk 24, 49...). To obećanje Oca je Duh Sveti: »...Ostanite zato u gradu, dok se ne obučete u Silu odozgor« (Lk 24, 49).

Draga moja braćo i sestre, bitno je za uspjeh svjedočenja sigurnost vjere, ono što Sv. Pavao kaže svom učeniku Timoteju: »...Znam kome sam povjerovao...« (2 Tm 1, 12...).

Pred Božić bio je kardinal Suenens prisiljen da u svojoj božićnoj poruci javno osudi knjigu jednog svećenika koja nosi naslov »Credo sine fide, fides sine credo«. Smatrao je potrebnim da kao biskup i čuvar vjere Božjega naroda upozori na promašenost velikog dijela te knjige, koja zapravo svojim razmišljanjima nijeće osobnost Boga, razvodnjuje Bogočovječnu stvarnost Isusa Krista, suviše horizontalizira taj događaj koji je otvorena perspektiva svakom čovjeku i cijelom čovječanstvu za konačnu puninu vječnoga života. (L'Osservatore Romano, br. 18, 23. I 1975, str. 2)

Zašto te sumnje?

Francuska revija »*Vie et vérité*« donosi anketu provedenu među mladima, baš u tom suvremenom događanju sumnje, na temu »Što je vjera?« U toj anketi mladi Léon govori: »A ja, gotovo sam bolestan od toga. Ja trebam čvrstu vjeru, vjeru čija se utemeljenost može provjeriti i sadržaj izraziti. Djela apostolska kažu da su apostoli usred skeptika i poricatelja naviještali Evanđelje » sa sigurnošću«. Bez straha i okolišanja! Izravno! Vjeru jasnu i britku kao dijamant! Ali suvremena Crkva se ne usuđuje više zahtijevati istinu: ona kruži oko istine; nalazi kompromise; popušta pritisku javnog mnijenja; zaslađuje i filtrira blagu vijest da bi odgovarala ukusu današnjice, da bi se svidjela, laskala, očarala. Kršćani više ne znaju što bi mislili, a nevjernici se smiju. Ne postaje li naša degenerirana vjera »beznačajna«, »smiješna?« (*Vie et vérité* No 5/74 — »*Qu'est-ce que croire?*« p. 5).

To je izraz jednog mladog čovjeka.

U drugoj stranoj reviji čitao sam kako su dvojica hippya uporno tražili Boga da bi imali za što živjeti. Na putu kroz Španjolsku, lutajući svijetom, stopirali su jednog mladog liječnika. On ih je vrlo ljubazno primio i vozio ih gotovo kroz cijelu Španjolsku. U razgovoru ih zapita: »Što vi zapravo tražite, što zapravo hoćete?« Oni mu kratko i jednostavno odgovore: »Mi tražimo Boga da bismo imali za što živjeti. Toliko smo toga već isprobali, ali sve nas to ne zadovoljava«. Tada im liječnik prizna: »I ja sam katkada pokušao razmišljati o Bogu, ali sam otkrio da je to vrlo neugodno. Vi ste idealisti«.

U Maroku su se susreli i s drogama, ali sve ih je to ostavljalo praznima i život im činilo besmislenim. Bili su jednom i u životnoj opasnosti jer ih je na kupanju struja povukla. Tada je jedan od njih rekao: »Bože, ako je tvoja volja da ja sada umrem, onda neka posljednji trenutak moga života bude življen za tebe«.

U Rimu su se upoznali s focolarinima. U toj zajednici su otkrili Isusa Krista, Bogočovjeka. Oni kažu: »Kad smo prihvatili Isusa Krista kao Boga, onda nam je bilo lako prihvatiti i Crkvu, i sakramente, sve«. (*Città nuova* « br. 15—16/74, str. 36—38).

Svjedoci moraju biti sigurni u ono što svjedoče. Naša vjera u Boga mora biti sigurna, jer savezništva ljubavi nema bez osoba. Ako je Bog samo neka kozmička i panteistička sila, ako Bog nije osobni Bog, onda je savezništvo s njim nemoguće. Savezništvo baš stoji u tome da se osobe susreću. S jedne strane osobni Bog, punina, život, ljubav, istina, dar, a s druge strane osoba čovjek i zajednica osoba, Crkva.

Ne smijemo se ustručavati naviještati Boga. Kristov Bog jest troosobni Bog: Otac, Sin i Duh Sveti. Krista nema bez Oca ni bez Duha Svetoga. Krist je Bogočovjek. Ako Krist ne bi bio Bog, onda ne bi mogao biti apsolut povijesti, apsolut savjesti; ne bi mogao biti izvorište, zajedništvo koje obavezuje, povezuje i preobražava.

Po vjeri u Isusa Krista Bogočovjeka mi ulazimo u zajedništvo Trojstva. Po vjeri posjedujemo sigurnost da je Isus Bog i da po svojem čovječstvu ulazi u našu povijest da bi u nama ostvario obraćenje, oprostjenje grijeha i novost života; imamo sigurnost istine o čovjeku koju nam objavljuje Isus Krist.

To su zanimljiva i ozbiljna pitanja, jer nikad se čovjek neće moći odreći samog sebe. On je uvijek ens interrogans; postavlja pitanja o konačnosti; ne želi i ne može živjeti od sumnje. On nužno traži snagom svog intelekta, pokretima svoga srca, slutnjama svoje svijesti, smisao samog sebe, čvrsto uporište na koje može položiti svoj život i osmisliti svoju egzistenciju. A to je B O G ! Vjera u Bogočovjeka! Vjera u čovjeka! Vjera u Crkvu!

Nemojmo posumnjati!

Nedavno sam razgovarao s pravoslavnim episkopom koji je bio u Rusiji. On kaže da se osvjedočio da u Rusiji ima ispovjedalaca vjere i da ga je ta činjenica impresionirala.

Možda će baš iz onih dijelova svijeta, gdje je nevjera nastojala svim sredstvima ugasiti svjetlo vjere u srcima ljudi, doći nova velika duhovna obnova po svjedočanstvu Božjih svjedoka koji su prošli kroz patnju, kroz križ. Krist je razapet bio najplodniji.

Što od nas očekuje Isus Krist? Apsolutno povjerenje u njega!

Naše istine nisu neki apstraktni pojmovi kao što je apstraktni pojam čovjeka. Naše istine, koje u Isusu Kristu prihvaćamo i vjerujemo i koje nam Crkva neprestano naviješta i predaje kao poklad, o kojem govori Sv. Pavao Timoteju, su zbilja. Trojstvo — zbilja- Bogočovjek — zbilja! Čovjek — zbilja! Crkva — zbilja! Ono što nam Isus Krist objavljuje o svojoj velikoj tajni Bogočovjeka to su stvarnosti. Te nam stvarnosti jamči Isus Krist: »Ja sam istina« (Iv 14, 6).

Ako smo se za njega opredijelili, ako u njega vjerujemo, onda ne smijemo više sumnjati. Po čvrstoći naše vjere gorjet će oganj Božji i u našem narodu. Amen.

III

Draga braćo i sestre!

Isus Krist jest temelj, drugoga temelja nitko ne može postaviti, i na tom temelju gradi se Kuća Božja. U gradnji kuće Božje sudjeluju mnogi graditelji. Naša odgovornost u toj gradnji je konkretna. Mi se nalazimo u konkretnom prostoru. Naše poslanje odmjereno je dimenzijama naše sredine u koju smo postavljeni, da budemo graditelji kuće Božje.

Moramo biti mudri graditelji. Na to nas potiče Sv. Pavao. Isus naziva mudrim graditeljem onoga tko sluša njegove riječi i izvršava ih (Mt 7, 24). Graditelj Kuće Božje, suradnik Isusov u velikoj objavi Božje riječi mora dakle u sebi ostvariti taj život. On mora biti izvršitelj riječi; on mora biti svjedok.

Swjedok mora biti ponizan, svjestan da ono što donosi nije njegovo nego je primljen dar. Isus Krist, Bogočovjek dar je Očev cijeloj povijesti, dar cijelom čovječanstvu. On se dariva kao otajstveni Krist-Crkva.

Crkva je dar povijesti, dar čovječanstvu, jer kroz nju struji otkupiteljska ljubav; u njoj se ostvaruju životvorni susreti Boga i čovjeka. Duh Sveti u njoj je Životvorac. Taj otajstveni Krist naša je duhovna domovina; naša je Kuća; ima biti naša ljubav. Moramo biti svjesni da živeti u njoj, svjedočeći njezinu svetost, objavljujući plodnost Kristovog života kroz svoj život, mi joj pomažemo da svijetu objavi Kristovo Srce.

Swjedok je ponizan! On zna da je došao gotovom stolu. Prije gotovo dvije tisuće godina, nakon što je Bogočovjek hodao ovom zemljom, živio na jed-

nom malom prostoru našeg planeta u jednom kratkom vremenu, mi ipak nalazimo prostrt stol, i njegove riječi, i njegova tijela; nalazimo izvore posvećenja, sakramente.

Tko nam je to donio? Crkva! Stoga, sve što imamo od Crkve smo primili. Naš sud Crkve mora zato biti ponizan, da ne bismo bili suviše svjesni kao da je sada, baš sada Duh Sveti postao djelotvoran i kao da on dosada nije živio u Crkvi. Sva bogatstva kojima je Crkva hranila sva razdoblja povijesti i kojima može prosvijetliti, obogatiti i produhoviti sve kulture čovječanstva, sve je to u njoj neprestano podržavao, umnažao i oživljavao Duh Životvorac.

I mi smo pristupili k prostrtom stolu. Nije s nama počela povijest Crkve. U ovom trenutku povijesti mi moramo biti oni koji će svjedočiti puninu svjetlom, kako bi Crkva u nama, mi ta Crkva, opet prenijeli bogati stol u Kući Božjoj i budućem naraštaju.

Svjedok mora biti nesebičan. Kad Sv. Pavao govori o zlatu, o srebru, o drvu, slami i sijenu, to se može odnositi na kvalitete našeg zalaganja i našeg rada na tom velikom gradilištu Kuće Božje; ali može se odnositi i na motive. Uz poniznost jedno od najbitnijih svojstava svjedoka ima biti nesebičnost. Svjedok je pripravan sve žrtvovati u tom poslanju. On ljubi tolikom mjerom ljubavi da je pripravan darovati se posve, bez pridržaja, da bi Isus Krist bio saopćen, objavljen, ljubljen i da bi njegovom Srcu bili privedeni ljudi svih vremena, svih kultura i suvremenog trenutka povijesti. Ljudi najrazličitijih uvjerenja imat će mogućnost prosuditi, procijeniti, vagnuti nesebičnost svjedoka.

Naša nesebičnost se može očitovati na različite načine, na mnogostruke mogućnosti. Ona najviše dolazi do izražaja kada se darujemo svojoj službi, svom služenju bez ikakvih računa; kada ne postavljamo na prvo mjesto pitanje svoje koristi, svoje udobnosti, svoje zarade. Ako smo pripravnici živjeti samo za Evanđelje, vjerujte, nikad nam neće biti uskraćeno ono što je potrebno da bismo od Evanđelja živjeli.

»... Siromasima se navješćuje Evanđelje« (Mt 11, 5). Kako je često puta teško skloniti svjedoka da počne siromasima, da živi među siromasima i da siromasima naviješta Evanđelje. To siromaštvo može biti mnogostruko, može imati različite sadržaje. Ali vjesnik Božji, svjedok Božji, on će biti raspoloživ svuda, da bude svjetionik na svakom mjestu.

Sestra Marija od Presv. Srca Isusova u posljednjem broju *Glasa Koncila* iz svoje kontemplacije, iz svog kontemplativnog suživota sa svijetom, s potrebama spasenja svijeta, pozivajući na ustrajnost poručuje: »Kad nastupe teški trenuci kušnje, da, u tim i takvim časovima treba izdržati. Inače se sve gubi. Treba dokazati Bogu vjernost. Pronijeti bijelu zastavu kroz sve kušnje i olujne noći. Bog to zaslužuje. O vjernosti jedne duše može ovisiti sudbina čitavog jednog naroda; zbog nevjernosti jedne duše može cijeli narod izgubiti snagu. Mnogi nam primjeri iz Biblije to svjedoče. Tko je postavljen na svjetionik, treba trajno osvjetljivati pučinu, stajati osamljen na visu, sačuvati žrtveni plamen i sjaj. Kolika je tragedija ako svjetionik zataji u olujnoj noći kad je najpotrebniji...« (GK, 3/298 str. 8). Tu je naš ispit duhovne zrelosti, zapravo, ispit ljubavi. Svaki će život proći kroz oganj, kroz Božju ocjenu, kroz Božji sud.

Svjedok se možda osjeća osamljenim, ali on mora odgajati zajednicu Crkve da bude Svjedok. Kad bi sav narod Božji bio svjedok! I baš tu svijest treba buditi u svakom vjerniku, da u svom prostoru života i rada, u svojim uvjetima postojanja i on bude svjedok, prisutnost.

Nedavno me posjetio jedan mladi intelektualac iz Zagreba. Kako je lijepo bilo slušati toga čovjeka kako govori iz pune duše, iz punine svoga kršćanskog uvjerenja. On kaže: »Ja sam ozbiljno shvatio Evanđelje i ja ga želim živjeti i priznajem da mi to u sredini u kojoj radim otvara mogućnost da

budem evangelizator.« Ljudi su ga prepoznali, ne po njegovoj nametljivosti, nego po nećem tako dubokom, tako proživljenom, iskrenom, da su mu počeli povjeravati svoje potrebe, svoja pitanja, svoje savjesti.

Svjedok mora biti takav da zasluži povjerenje. Strahovito je kažnjiva neozbiljnost, neodgovornost, nedosljednost, površnost. Strahovito je kažnjivo igranje s tako velikim i odgovornim poslanjem na koje Bog sam polaže vječnu sudbinu ljudi. Ali kad se ljudi susretnu s autentičnom osobom, kad steknu povjerenje da će biti s poniznošću saslušani, Kristovim Srcem shvaćeni, oni će se otvoriti.

Biskup, premda je odgovoran da služi zajednici, ne može biti svuda prisutan, svećenik također. Ali, gdje je god prisutan bilo koji vjernik, prisutna je Crkva, i u Crkvi prisutan Krist Spasitelj, Krist Navjestitelj, Krist Istina. Zato je onaj mladi intelektualac shvatio da je njegov poziv vjernika, člana Crkve, da bude prisutnost i da nahranjen darom kojim ga je Crkva obogatila bude čisti izvor na kojem će se napajati drugi. I dolaze i piju! On priprema odrasle za krštenje i onda ih dovodi k svećeniku da on to dopuni i da završi svetim činom krštenja opredjeljenje čovjeka koji je posredovanjem kršćaninavjernika našao put do Isusa Krista.

Da li mi odgajamo suradnike u svom apostolskom poslanju? Da li te suradnike poštujemo?

Bio sam nedavno na zimskoj katehetskoj školi za naše katehiste. Vidio sam punu dvoranu, oko dvjesto mladih sestara. Mislio sam kolika je to snaga; kako je blagoslovljena Crkva u ovom trenutku naše hrvatske povijesti što ih ima, jer one hodaju ulicama označene da su dar Kristu. Zašto sestre imaju često puta prodorniju moć od svećenika? Zašto ih ljudi, i oni koji ne vjeruju, susreću s nekom posebnom pažnjom? Zato jer su one zaista shvaćene kao žrtva. One su se darovale, imaju jedan veliki ideal za koji žive, i one tim prodiru, one time uvjeravaju. Nas možda doživljavaju kao profesionalce koji možda koji put više djeluju kao da vrše neki zanat nego li poziv neprestanog žrtvovanja samih sebe.

Kako mi postupamo s tim suradnicama svoga apostolskog djelovanja? Da li ih poštujemo? Da li im pomažemo da budu što dublje, što vjernije, što velikodušnije? Na žalost, događa se da se i ta mladenačka žrtva ugasi, razori, sablazni.

Da li u svojim zajednicama nastojimo zaista prepoznati osobe koje nose u sebi karizmu da služe velikom svjedočanstvu Crkve? Nemojmo biti sami i osamljeni ako nam Duh Sveti šalje one koji nam mogu i te kako pomoći. Mi ih moramo prihvatiti s poniznošću, sa strpljivošću, s ljubavlju i s pažnjom. Crkva ima biti sva veliki prorok, veliki svjedok i veliki život.

Duh Sveti je životvorac uvijek kroz Crkvu i u Crkvi. On i izvan Crkve djeluje da dovede ljude na izvore, da ih dovede k punom stolu u Kući Božjoj.

Neka Duh Sveti najprije u nama ostvari kraljevstvo Božje. Budimo svjetlost nesebičnošću, čistoćom i poniznošću! Evanđelje odgaja za takav život. I u ovom trenutku povijesti Crkva je pozvana da živi što vjernije u svim svojim članovima Propovijed na gori. Amen.

IZVJEŠTAJI O RADU RADNIH I DINAMIČKIH GRUPA NA TJEDNU

Priredio: Adalbert REBIĆ

A) PRVI DAN: 28. siječnja 1975.

1) Izvještaj o radu radne grupe

»EVANGELIZACIJA I KATEHIZACIJA«

1. U radu grupe sudjelovala su 63 sudionika predstavljajući sve krajeve naše zemlje. Animatori grupe bili su dr Josip Ladika i Tadej Vojnović.

2. Traženje metode rada

Nakon prvih pokušaja odmah se je zamijetilo da se grupa mora strogo opredijeliti za tematiku rada. Postavilo se je pitanje da li da se raspravlja o evangelizaciji ili o katehizaciji. Budući da je najveći dio pokazao interes za probleme katehizacije, odlučeno je da se govori o toj problematici. Kao metoda prihvaćen je prijedlog da sudionici iznesu vlastite probleme kako bi se dobila polazna točka za daljnji rad i ujedno što vjernija slika činjeničnog stanja.

Nadalje je zaključeno da se problemi iznose prema uzrastu katehiziranih i to ovim redom:

1. Problematika osmogodišnje škole
2. Problemi u radu sa srednjoškolicima
3. U radu sa odraslima.

U sat i četvrt zajedničkog rada bili su izneseni problemi koji pogađaju rad sa osmogodišnjom školom kao i jedan dio problema sa srednjoškolicima.

3. Problematika osmogodišnje škole

Udžbenici: Čula su se mišljenja od najnegativnijih, prema kojima udžbenici kao strani uvoz ne pogađaju naš mentalitet a prema tome ni našu tematiku, pa do onih najpozitivnijih gdje je bilo istaknuto da je ovo što imamo »najbolje što imamo«.

Roditelji: Naglašena je potreba suradnje katehete s roditeljima. Isto tako došao je do izražaja problem suradnje roditelji—djeca. Osjeća se naime manjak zdrave obiteljske kršćanske suradnje. (Roditelji ne svjedoče primjerom!)

Motivi roditelja zbog kojih šalju svoju djecu na vjeronauk nije produbljivanje vjere već zbog vlastite pedagoške svrhe.

Djeca: Djeca su marksistički obojena pod snažnim utjecajem škole i društva.

S druge strane da djeca naprosto nemaju vremena da se okupe na vjeronauk zbog raznih aktivnosti u školi i cjelodnevnog boravka.

Veliki problem je rad s pubertetlijama kao i općeniti neinteres djece za nešto ozbiljnije.

Kateheta: Kod katehete osjetili su se uglavnom ovi problemi:

Kako vjersku pouku spojiti sa konkretnim životom?

Pronalaziti pozitivnosti u marksističkom odgoju.

Očekuju se od kateheta konkretni recepti, a život je dinamizam i prema tome ne dopušta šablonska rješenja.

Kako odgojiti djecu za osobnu vjeru i istrgnuti ih od stihije masovnosti i običaja.

Prostor i vrijeme: — Osjeća se *nedostatak i neadekvatnost prostora*. Bio je spomenut slučaj gdje je dijete prisiljeno da zbog vjeronauka pješači i tri sata u jednom smjeru.

Vrijeme: Mnogi još uvijek imaju tzv. prigodnu katehizaciju prigodom prve pričesti i uoči krizme.

Naglašeno je da se ne isplati prebacivati vjeronauk na subotu i nedjelju zbog vikenda. To osobito vrijedi za gradske i prigradске sredine.

Veliki problem je cjelodnevni boravak.

Osjeća se mjestimično blokiranje djece sa strane škole putem raznih aktivnosti.

4. Problemi u radu sa srednjoškolicima

Potrebno je voditi računa o radničkoj omladini koja da je mentalitetom drukčija od ostalih srednjoškolaca.

Velik je problem seoska omladina koja odlazi u školu u grad ili veća naselja.

Jedan od sudionika je naglasio kako rad sa srednjoškolskom omladinom traži danas sasvim nove metode jer se među njima osjeća različitost nivoa:

— vjere

— mentaliteta

— standarda

Nadalje je naglašena potreba rada u skupinama. U skupnom radu moguć je veći angažman mladog čovjeka i to u različitim vidovima:

Stvarajući tematske jedinice

Provocirajući i stvarajući izazov

Aktivnim stvaranjem, jer mu se i previše docira u školi.

5. Na kraju je jednom intervencijom predloženo da se grupa podijeli barem u dvije manje grupe kako bi se izbjegla masovnost i omogućio što osobniji rad i doprinos svakog pojedinca. Prijedlog je prihvaćen.

6. Mada se dobio utisak da se nije ništa uradilo ipak je naglašeno da je već samom iznešenom problematikom učinjen velik doprinos poboljšanju katehizacije.

Zapisnik vodio o. Petar Sabolić DI, a ovaj izvještaj redigiran u suradnji sa Dr Vojnović Tadejom.

2) Izvještaj o radu radne grupe:

»AUDIOVIZUALNI GOVOR U EVANGELIZACIJI«

Rad je u grupi započeo prikazivanjem dviju dijamontaža: 1. »Vidjeti« i 2. »Učinit ću vas ribarima ljudi«.

Prva dijamontaža je francuski original s prevedenim tekstom na hrvatski. Druga dijamontaža proizvedena je u PAKSu.

Nakon prikazivanja dijamontaža prešlo se na diskusiju.

— U prvom dijelu diskusije sudionici grupe iznijeli su svoje dojmove i doživljaje koje su slike, glazba i tekst u njima probudili. Obje dijamontaže ocijenjene su kao uspjele, jer su se mnogi sudionici osjetili potaknuti na razmišljanje.

— Drugi dio diskusije odnosio se na praktičnu pastoralnu primjenu.

Iznesena su brojna iskustva koja su pokazala da je upotreba audiovizualnog govora u evangelizaciji veoma korisna. Da bi se tim govorom moglo govoriti, potrebno je — naravno, kako je naglašeno — poznavanje tog govora i kod evangelizatora i kod evangeliziranih. Svećenici bi stoga trebali taj govor učiti da bi mogli svoje zajednice u tome poučiti.

Istaknuto je da kod nas postoji nedostatak audiovizualnog materijala upotrebitivog za evangelizaciju. Strani materijal se može nabaviti, ali nije —

barem ne u cjelosti — prikladan za naše prilike. Treba ga većinom prilagoditi. Daleko je bolje i poželjnije da se promiče stvaranje domaćeg materijala koji će od početka rasti iz naših prilika. Na tome se već radi. No, ekipa koja radi premalena je. Ona vrši tek pionirske pokušaje. Da bi se učinilo više i da bi posao išao brže, potrebna su iznad svega materijalna sredstva.

Prijedlog: Stvaranje fondova toga materijala u dekanatima. Sam centar PAKS osjeća se preslabim, pa bi bilo poželjno da inicijativa krene ili barem bude poduprta od ordinarijata.

Grupi je vodio Miroslav HLEVNJAK. Bilo je oko 40 sudionika.

3) Izvještaj o radu Biblijske grupe

Grupa od oko 25 sudionika podijelila se u dvije skupine koje vodi Dr Mato Zovkić (Sarajevo) i Dr Jerko Fućak (Zagreb). Grupi I vodi Zovkić a grupi II vodi Fućak.

a) Biblijska grupa I

Nakon predstavljanja i upoznavanja svatko se pet minuta zaustavlja nad tekstom Iv 4, 1—42: Isus objavitelj Samarijancima. Sudionici su pokušali rečenicom zaokružiti glavnu misao nakon čitanja teksta. U jednoj i drugoj skupini bilo je identičnih refleksija koje su bile egzistencijalno i pastoralno usmjerene.

Biblijska grupa I iznijela je ove misli:

1. Krist ljubi grešnika
2. Krist inicira bogoslužje u Duhu i u Istini
3. Ljubav Kristova prelazi preko svih mana i to izaziva vjeru
4. Krist prilazi neposredno, ali autoritativno, čovjeku
5. Krist je pružio žednome vodu života
6. Krist pošteno i bez predrasuda pristupa svakome kao dar
7. Samarijanka je sama evangelizator, jer je našla čovjeka
8. Kakvog Krista mi dajemo ljudima?
9. Krist se objavljuje događajem: »Relatio fit verbis et gestis« (LG).

Problemi: Kako evangelizirati grešnike? Drugovati i evangelizirati ili evangelizirati — ali koga?

Kako evangelizirati kršćanski mentalitet? Biblijski kružoci (i manjoj djeći) daju potpuniju evangelizaciju nego klasični katekizmi. Zapisničar je bio Antun Zec.

b) Biblijska grupa II

Grupi je vodio dr Jerko Fućak. Zapisničar je bio Božidar Medvid. Svi su najprije pročitali Iv 4: susret sa ženom Samarijankom. Nakon razmišljanja svatko je trebao izreći koji bi naslov dao toj perikopi.

1. *Egzistencijalna vjera*. Isus je htio, nasuprot ukrućenom židovskom tradicionalizmu ili primitivnoj samarijanskoj vjeri istaknuti vjeru u Duhu i u Istini.
2. *Isus objavitelj vjere u Oca i u Mesiju*.
3. *Moj susret s Kristom*. Kako se približiti čovjeku? Koje su moje sposobnosti? Što bih ja drugome mogao pružiti?
4. *Samarijanka — evangelizator*. Ako i mi ne doživimo Krista, ne možemo evangelizirati.
5. *Apostolat nakon susreta*.
6. *Krist susreće čovjeka u konkretnoj situaciji*. Iz te situacije dovodi do spoznaje. Psihološke metode: fizička (žedna je), duhovna (njezini muževi), religiozna (Jeruzalem — Garizim) i od toga polazi. Od njega potječe inicijativa.
7. *Bogatstvo Boga*. Bog se dariva. Od njegove punine svi mi primismo.
8. *Ako te tvoje srce optužuje, Bog je veći i od tvojeg srca*. Milosrđe.
9. *Bijeda koja vapije pred Bogom koji spasava*. U govorima i nastupima Krist je zahtjevan. Ne odstupa ni od jednog načela, ali u kontaktu s osobom neizrecivo je dobar. Poštuje zakon rasta.
10. Od naslućivanja k otkrivenju.

11. Postavlja pitanje: »Što to znači susret s Kristom?« Osobni susret u njegovoj riječi, u bratu čovjeku, u zajednici vjernih, u Euharistiji. Jedan primjećuje: Javno propovijedanje često je manipuliranje s Kristom, ubijanje duša.
Potrebno je propovijedanje mnoštvu, ali i osobni susreti, kao što je i Krist radio.

Rad je završen s čitanjem Iv 5 o ozdravljenju uzetoga.

4) Izvještaj o radu filozofske radne grupe

Grupu je vodio dr Vjekoslav Bajsić a zapisničar je bio student Ante Perковиć, apsolvent fizike i student teologije. Sudjelovalo je oko 10 sudionika Tjedna.

U intelektualcima se postavlja pitanje o odnosu filozofije i kršćanstva odnosno teologije. Evangelizirati znači prenositi i predavati drugome vjerske, kršćanske istine, a to znači podpadati u neku ruku i pod filozofiju koja se također bavi istinom. Što je uopće istina? Definicija istine »adaequatio intellectus et rei« nastala je u doba, kad je razum dominirao nad osjećajima. Danas se istinu pokušava definirati na više načina, na pragmatički, silogistički, skolastički itd. Danas je kriza intelekta. O toj kriznoj današnjoj situaciji se mnogo raspravljalo. Raspravljalo se i o tome koja je funkcija istine danas.

5) Izvještaj o radu dinamičke grupe koju je vodio Emanuel Hoško

Zapisničari su bili Zdenko Tenšek i s. Marija Klara Dugić. U grupi je sudjelovalo 10 sudionika. Nakon upoznavanja bili smo svjesni raznolikosti grupe: dvojica bijahu iz bosanske seoske sredine, jedan sa Kvarnera, jedan iz inozemne pastve, jedan iz Slavonije, jedan pučki misionar, dvojica iz većih gradskih središta, jedan bogoslov i jedna redovnica (S. Marija Klara Dugić). U razgovoru bile su nazočne ove teme:

1. čimbenici dekristijanizacije koji uvjetuju osobite postupke evangelizacije;
2. da li postoje neke poluge evangelizacije u postojećoj situaciji?
3. Problem kripto-kršćana.

Podloga našega razgovora bila su iskustva našeg konkretnog rada s ljudima na terenu, a to je uvjetovalo razgovor o izgradnji kršćanske zajednice putem različitih pothvata materijalne izgradnje i karitativne djelatnosti.

Načelno smo postavili pitanje odnosa Karitasa i Evangelizacije i došli do zaključka da Karitas kao izraz ljudske i kršćanske ljubavi ima drukčiji mjesto u seoskoj i vjerski-homogenoj sredini nego u gradskoj i dijaspori.

Življenje i djelovanje ljubavi (karitasa) ne samo da humanizira životnu sredinu, nego i inicira evangelizaciju, a evangelizacija je ostvaruje kao svoj rezultat.

Izrazili smo želju analizirati tipove vjernika i nevjernika u nas i odrediti postupke evangelizacije koji bi mogli dovesti do njihove pune evangeliziranosti.

6) Izvještaj o radu dinamičke grupe koju je vodio Zdravko Slišković

Grupu je vodio otac Slišković a zapisnik je napisao Ivan Mikić. Bilo je osam sudionika.

Počeli smo od predavanja Ratka Perića: »Naša situacija kao mjesto evangelizacije«. Stavljena je primjedba na istinitost tvrdnje da je do islamizacije u Bosni došlo zbog slabe evangelizacije. Naglašeno je da je potrebno imati u vidu i povijesno-društvenu situaciju zbog koje je došlo do islamizacije. Kršćanstvo se održalo unatoč svih povijesno-društvenih neprilika.

Poslije ove usputne primjedbe prešlo se na dva glavna problema:

1. Kao osnovni problem grupa smatra nedostatak osobnog i zajedničkog autentičnog proživljavanja evanđeoskih vrednota u životu službenih evangelizatora — svećenika i redovnika. Zato grupa smatra nužnim da Tjedan ne bude samo informativnog karaktera.
2. Kao drugu zapreku dobrog i plodonosnog evangeliziranja grupa navodi čisto organizacijski problem neravnomjerne prisutnosti svećenika u seoskim i gradskim sredinama.

7) Izvještaj o radu dinamičke grupe Ivana Grbešića i Nikole Radića

Grupu je vodio Ivan Grbešić a zapisnik je sastavio Nikola Radić. U grupi je radilo 12 sudionika.

Nakon upoznavanja izraženo je opće zadovoljstvo s današnjim predavanjima. Sudionici te radne grupe opredijelili su se za razgovor o našoj situaciji kao mjestu evangelizacije. Interventi su bili usmjereni na tri problema iz ovog područja:

1. Naša situacija kroz statističke podatke;
2. raspodjela pastoralnog osoblja kao momenat evangelizacije;
3. Evangelizator — prvi faktor evangelizacije.

Ad 1. — Statistički podaci koji stoje na raspolaganju jasno pokazuju da je naša vjerska situacija u poslijeratno vrijeme znatno nazadovala. Dok je na teritoriju stare Jugoslavije broj stanovnika u zadnjih 35 godina porastao za oko 5,5 milijuna, broj katolika je ostao otprilike isti. Izraženo u postocima katolika je tada bilo 41% a sada ih ima 31% od ukupnog broja stanovništva.

Ad 2. — Uočava se da je u nas grad općenito neadekvatno pastoriziran. Na tu temu izneseno je više osobnih iskustava, mišljenja i stavova iz naših pokrajina.

Ad 3. — Istaknuto je da je ipak najvažniji faktor evangelizacije sam evangelizator koji se prvi treba obratiti. Osvrnuli smo se na neke bolne točke iz područja spomenute tematike. Kako da sami sebi pomognemo? Čini se da nam veća specijalizacija (školska) o evangelizaciji ne bi riješila problem, iako joj se ne odriče korisnost. Vjeruje se da bi nam mogli puno više koristiti osobni susreti u malim grupama gdje bismo trebali imati odvažnosti da otvoreno (a i bratski) razgovaramo o tim problemima i onda kada se tiču lika evangelizatora.

8) Izvještaj o radu dinamičke grupe Vlatka Badurine

Grupu je vodio o. Vlatko Badurina, a zapisničar je bio Ratko Šešen. U grupi je radilo 5 članova. Grupa nije imala određenu temu nego se raspravljalo o temi dana. Diskusija je na tu temu bila spontana. U diskusiji su se iskristalizirale ove misli:

1. Osnovno je za uspješno evangeliziranje dobro upoznati sredinu odnosno područje evangelizacije.

Naš narod pripada onim narodima koji su kroz povijest pokazali veću otpornost od utjecaja materijalizacije, liberalizacije i ateizacije. Dobrano je u sebi sačuvao kršćanski poredak životnih vrednota.

2. Objektivna stvarnost je puna opasnosti:

— javno mnijenje je sve ateiziranije. Vodi se sustavna ateizacija.

— egzistencijalni strah ... sustavno se formira u naših ljudi (novac, krediti, ugrožavanje ekonomske slobode čovjeka, monopol zapošljavanja itd).

3. Kako evangelizirati u ovakvim prilikama? — Dobro uočiti sredinu, teren, problematiku ... Propovijedati istinske vrednote životom; autentično davati svjedočanstvo dobrovoljnog kršćanskog siromaštva; življenje ljudskih vrednota.

9) Izvještaj o radu dinamičke grupe Zlatka Golubića

Tema razgovora: Evangelizacija (najkonkretnije) u našim prilikama. Prisutnih bilo 14 svećenika i to iz svih krajeva države: iz Skoplja, Zemuna, Subotice, Kaknja (u Bosni), Sesvet, Kraljevca, starog i novog Zagreba, Raba, Biograda na moru, 2 iz Hercegovine — Petrovac i Franjevac, te brat iz Slovenije. Država u presjeku!

Konstatirano, da je previše indiferentnih kršćana. Kako ih privući i probuditi interes. Evangelizacija mora početi u obitelji, s pojedinim ljudima u osobnom kontaktu. No kako Radosnu vijest učiniti doista radosnom i privlačnom?

Postavljen je upit: zašto nije načinjena neka anketa, snimak stanja u evangelizaciji na terenu, po raznim krajevima?

Pohvalni su ovakvi kružoci: izmjena iskustava svećenika iz raznih krajeva i raznih prilika.

Postavljeno je pitanje organizatorima: ovo je teološko-pastoralni tjedan, a gdje su neposredni pastoralni evangelizatori među predavačima? Zašto na primjer nije dana mogućnost 2—3 svećenika, da spontano nastupe, kako su prošle nedjelje obavili evangelizaciju? Pa onda o tom da se razvila korisna razmjena mišljenja (kao ono jednom zgodom kad je tako uspješno nastupio u tom stilu pok. Msgr. Pajić).

Zaključak iz sveg toga: iza oranja (često tako mučnog), sijanja i drljanja (usitnjavanja) terena treba strpljivo čekati na plod. Zato optimizam iznad svega! *Božje će sjeme sigurno jednom donijeti svoj rod!* — No, nije dobro na kraju sačiniti 100 rezolucija, koje će jedva tko i pročitati, nego nekako u par parola dati smjer i motiv za budući rad ...

Grupu je animirao Zlatko Golubić, a zapisničar je bio Dr Đuka Marić.

B) DRUGI DAN: 29. siječnja 1975.

1) Izvještaj o radu radne grupe

»KATEHIZACIJA I EVANGELIZACIJA«

1. U radu grupe sudjelovalo je 50 sudionika. Mada je dan prije bilo odlučeno da se grupa zbog masovnosti podijeli, ipak se je na izričitu želju sudionika ostalo pri jednoj grupi, budući da je bilo nešto manje sudionika nego jučer.

2. Odmah na početku je animator grupe Dr Tadej Vojnović dao jedan kratki shematski pregled prema kojemu bi se mogla odvijati radna atmosfera. Evo te sheme:

E (evangelizacija)

K (krštenje)	C (karizma)
Crkva	Rimski biskup
mjesna zajednica	mjesni biskup
kršćanin	prezbiter
	đakon
	roditelj
	katehista

Smisao sheme je u tome što ona najbolje pokazuje raznolikost elemenata u evangelizaciji.

3. Nakon ovog kratkog prikaza pošlo se za traženjem i omeđivanjem tematike o kojoj bi se trebalo raspravljati. Grupa se je složila u mišljenju da bi trebalo raspravljati o prezbiteru kao katehizatoru ne nijećući pri tom važnost svih ostalih suradnika na tom važnom polju rada kako se to vidi iz gornje sheme.

Daljnijim preciziranjem tematike došlo se do zaključka da je potrebno govoriti o prezbiteru kao:

	župniku		
	kateheti stručnjaku	} osoba katehete	
	o vjeri katehete		
	o izvanjskom radu prezbitera		
	o njegovom radu iz zajednice		
kateheta i ljudi	{	poznavaoocu ljudi	} kateheza i liturgija
		onom koji se zna prilagoditi ljudima i njihovim potrebama	
		onom koji rješava problem:	

Osobnost katehete svećenika:

Kateheta mora prije svega biti čovjek a ne čudak, zabavljač za malu djecu, čarobnjak za srednjoškolce ili intelektualac za studente.

Potrebno je da bude čovjek duboke, proživljene, osobne vjere. Bez osobnog svjedočenja prema izjavi većeg broja sudionika uspjeh u katehezi bit će besplodan.

Mora se znati služiti svim naravnim i nadnaravnim sredstvima. Momenat milosti jednako je važan ako ne i mnogo važniji od naravnih elemenata u katehezi kako je bilo opetovano naglašeno.

Prema izjavama nekih sudionika kateheta je preopterećen administrativnim poslovima. Kod nekih je to čak 90% cjelokupnog slobodnog vremena.

Osjeća se potreba za većom povezanošću među prezbiterima.

Upozoreno je da se kateheta mora čuvati kompleksa stručnosti. Ima slučajeve gdje se kateheta iza završenog fakulteta smatra nesposobnim da održi jednu katehezu samo zato jer nema specijalizacije.

Daljnja opasnost u koju može upasti prezbiter kateheta jeste demagogija i nepovjerenje prema katehizantima. On mora znati prihvatiti konkretnog čovjeka sa svim njegovim pozitivnostima i negativnostima.

Isto tako je potrebno da ima kritički stav prema Crkvi i društvenim zbivanjima.

Kateheta i ljudi:

Kateheta mora poznavati problematiku današnjeg mladog čovjeka. Ono što današnja mladež želi moglo bi se natuknuti s nekoliko značajnih i njima omiljelih problema koji ih obuzimaju. Evo nekoliko takovih:

- želja da sudjeluju u izgradnji boljeg svijeta
- autentičnost i ozbiljnost ustaljenih struktura
- Crkva mora potvrditi svoju vlastitu sigurnost
- altruizam
- velikodušnost
- osjećaj za pravdu
- osporavanje društvenih vrijednosti
- poštivanje uvjerenja
- bratstvo
- težnja za istinskom slobodom
- spontanost i ozbiljnost
- stvaralaštvo
- naklonost i prihvaćanje Krista — ne uvijek i Crkve.

Kada su bile iznesene ovakve karakteristike mladih čule su se dvojake reakcije. Jedni su smatrali da je ovo odviše idealno dok je druga skupina naglašavala da bez računa o ovim elementima u katehizaciji nije moguće spojiti vjeru s konkretnim životom; nužno se rađa podvojenost i neprihvatljivost vjere.

Okupljanje.

Nipošto nije poželjno da se ide za masom. Potrebno je izgrađivati zajednicu vjere pa makar one bile i ponešto manje.

Katehezu bi trebalo uključiti u homiliju kao sastavni dio liturgije. Osnovni problem je u mogućnosti prilagođavanja ovakove liturgije svim uzrastima. No bilo je nabrojeno i nekoliko pozitivno uspješnih pokušaja.

Ni dijete, a pogotovo ne mladog čovjeka ucjenjivati. Obično se to čini:

- zastrašivanjem
- rekreativnim elementima (sport, izleti i sl.)
- potkupljivanjem

Svaki ovakav pokušaj gdje se radi putem zakulisnih interesa mora se prije ili kasnije pokazati beskorisnim i jalovim. Jedan sudionik reče: Sam Bog ga mora odbaciti. Sve što se čini za čovjeka mora biti iskreno i pošteno!

Izrečena je sumnja u odnosu na vjeronauk kao jednosatni školski sistem što da je zapravo jedinstveni slučaj u našoj crkvi. Potrebno bi bilo već sada tražiti nove metode kako bi se preduhitrile velike štete i perturbacije koje će uskoro doći.

Sadržaj: o sadržaju će se govoriti sutra. Ipak je potrebno već sada spomenuti jednu ili drugu misao.

Pita se da li smo čuvari baštine ili stvaraoci zajednica koje ostvaruju vjeru danas. (Nipošto ne bismo smjeli raditi kao naši stari već dati da vjera postane zbivanje koje se događa danas.) U tom smislu nužno je da i liturgija bude što više povezana s konkretnim životom.

Ulogu zapisničara i protokol izvršio Petar Sabolić DI.

2) Audiovizualna radna grupa

Grupu je vodio Miroslav Hlevnjak. Bilo je prisutnih 32 sudionika. Grupa je nastavila razgovor o problematici započetoj u jučerašnjem susretu kroz dijamontaže i diskusije. Iznesene su reakcije na dijamontaže prikazane sinoć i danas.

U grupi se osjetila tendencija za gotovim programima neposredno upotrebljivim na terenu, dok se javila i druga tendencija koja je naglasila mogućnost otvorenosti kako ideje same montaže tako i mogućnost sastavljanja vlastitih kateheza iz materijala koji se mogu odmah nabaviti.

Bilo je jasno istaknuto da se nije željelo dati gotove recepte za sve slojeve vjernika (ljudi-katehizirana) već se htjelo naglasiti nužnost i potrebu primjene audiovizualnih sredstava u suvremenoj pastvi. Gotovo je sigurno da se više bez ovakvog načina govora neće moći prilaziti suvremenom čovjeku. Spomenuti su brojni primjeri i iskustva iz pastve. Npr. djeca u školi sve više imaju »filmski« odgoj, a nastavnici se na posebnim tečajevima upućuju na primjeru takvog načina odgoja. Mi svećenici ne možemo ostati po strani, već je nužno da se upoznamo s takvim govorom, da ga produbljujemo.

PAKS, a vjerojatno i drugi, ulažu mnogo u istraživanje i primjenu ovakvog govora u evangelizaciji. (Velika su materijalna ulaganja.) Ovisi o nama hoće li se moći takav rad nastaviti i širiti na terenu.

Konkretni prijedlozi bit će izneseni sutra.

3) Obiteljska radna grupa

Ovu su grupu vodili Nikola Stojanović i Daniel Labaš. Bio je prisutan i biskup J. Arnerić. Bilo je prisutnih oko 40 sudionika.

U uvodnom dijelu voditelji su naglasili da treba odrediti pojam evangelizacije. Evangelizacija je ne samo naviještanje Evanđelja nego i njegovo življenje, življenje Evanđelja kao Radosne vijesti.

Kod promatranja obitelji kao objekta Evangelizacije postavljeno je pitanje da li je objekt te evangelizacije samo kršćanska obitelj ili svaka obitelj u župi pa i ona areligiozna. Radosna vijest upućena je svima i nikoga ne smijemo isključiti. No ipak, čini se, da se treba orijentirati na one indifereentne.

Kao najvažniji problem postavlja se: kako uspostaviti dodir s indifereentnim obiteljima. To je pitanje kontakata koji mogu biti prigodom krštenja djece ili pak da pojedine kršćanske obitelji same uspostavljaju kontakte međusobno i s drugima. Iako se javljaju opasnosti takva rada s obiteljima radi mogućih etiketiranja svećenika s pojedinim osobama, ipak treba naglasiti da je samo naviještanje Evanđelja bilo uvijek jedan veliki rizik. Moramo voditi računa, da je problem današnjih obitelji anonimnost, zatvorenost u sebe. Unošenje radosne Vijesti moralo bi biti *ne* donošenje skupa nekih novih obveza, *nego* odgovor na pitanje za potrebom vedrine koju sama Radosna Vijest donosi.

Kod evangelizacije obitelji treba svakako imati u vidu:

1. sadržaj evangelizacije: da li samo čitanje Svetog pisma ili rješavanje njihovih problema?
2. način kako ostvariti tu evangelizaciju: pri tom imati na pameti ulogu našega tiska, posebno Glasa Koncila, Kane i Glasnika Srca Isusova.
3. kako naći suradnike za uspješnu evangelizaciju za taj i takav rad?

Primjećeno je, da niti jedan predstavnik obiteljskih revija nije bio prisutan u radu ove grupe. Naglašena je potreba da se koordinira rad obiteljskog instituta s radom obiteljskih revija. Posebno da se rad Instituta publicira upravo preko tih revija.

Zapisnik je sastavio župnik Ivo Došlin.

4) Biblijska radna grupa

Grupu je vodio dr Jerko Fućak. Zapisničar je bio Zvezdan Linić. Prisutnih 18 članova.

U osvrtu na jučerašnji rad primjećeno je da se možda međusobno pre-malo slušamo. U pozitivnom traženju što ćemo raditi danas dosta smo vremena trebali za utvrđivanje metode i teme. Evocirane su teme dana i prihva-

ćena je tema: odgovorna otvorenost pred evangelizacijom iz problematike predavanja gosp. Živka Kustića.

Metodološki odlučili smo se za ovakav način rada: svaki treba pronaći tekst iz Svetog pisma koji po njegovu mišljenju najbolje odgovara odabranoj temi. Obrazložiti izbor svoga teksta. U obrazloženju više izići iz osobne problematike i doživljavanja a manje iz neke objektivirane situacije. I konačno, nakon referiranja pojedinaca jedan ili dvojica su pozvani da ponove osnovne misli referenata.

O tematskim rezultatima teško je govoriti. Došli su do izražaja zanimljivi tekstovi (sukob Pavla i Petra; Duhovi; Prijetnja farizejima; iskrenost i odgovornost sv. Pavla itd) kao i komentari. No, interesantniji su bili metodološki plodovi: pokušali smo naučiti međusobno se slušati; pokazalo se da je to neobično teško; skoro nijedan nije doživio da je potpuno shvaćen od drugoga; velik je korak evangelizacije u osobnom susretu na temelju pravilnog, potpunog i objektivnog slušanja sugovornika.

5) Dinamička grupa Emanuela Hoška

Grupa je u istom sastavu kakvom je bila jučer nastavila svoj zacrtani rad. Predmet današnjega razgovora bio je: razraditi tipove vjernika koje evangeliziramo.

Iskustvo sudionika u grupi uglavnom se odnosi na susret s ljudima koje možemo ocijeniti kao tradicionalne vjernike. Među njima možemo razlikovati nekoliko tipova:

- a) religiozni s magijskim oznakama
- b) religiozni s oznakama naravne religioznosti
- c) tradicionalni u nehomogenoj sredini
- d) tradicionalni u homogenoj sredini.

Razgovaralo se zatim o tome kako evangelizirati te tipove vjernika koji su u dometu naše djelatnosti.

Zapisnik je sastavio Zdenko Tenšek.

6) Dinamička grupa Zdravka Slišковиća

Grupa je s nekoliko novih članova nastavila jučerašnji rad. Svih skupa je bilo osam. Zapisnik je sastavio Kornelije Šojat.

Odmah je na početku konstatirano da je ove godine pokazan daleko manji interes za ozbiljni rad po programu nego je to, recimo, bio slučaj na ljetnoj katehetskoj školi u Rijeci ili na redovničkom tjednu u Zagrebu.

Grupa se u svojem razmišljanju uglavnom zaustavila na refleksijama s predavanja Tomislava Ivančića i Kustića. Neki smatraju da je Kustićevo predavanje odviše pesimističko i da čovjek slušajući njega ostaje u beznađnoj situaciji. Grupa smatra da je njegov prikaz realan, ali nije potpun pa prema tome niti psihološki posve opravdan. Isto vrijedi i za Ivančićevu konstataciju da smo danas u najvećoj krizi. Svako je vrijeme na svoj način krizno, a rješava ga evandeoski optimizam. Ne možemo reći da je Crkva na suhu, nego da ipak plovi makar to bilo i po plićaku.

Ipak je i nazovimo tako i »pesimistička konstatacija« potrebna, ako ne za drugo, a ono da bude izazov onima koji se uljuljavaju u mrtvilo lažne sigurnosti.

S obzirom na osobe kao nosioce evangelizacije, u prvom redu svećenike, naglašeno je da mnogo znači osobna svetost koja probija ambijente inače zatvorene za Radosnu Vijest evanđelja, ali da se uz to traže i neke druge pretpostavke koje bismo mogli izraziti onim evandeoskim: »Budite lukavi kao zmije!«

U raspravljanju se čuo i prijedlog da bi bilo vrlo korisno da na ovim grupnim sastancima sudjeluju i biskupi i provincijali, jer bi tako imali mogućnost i oni i mnogi njihovi svećenici za daleko uspješniju i plodonosniju izmjenu misli i informacija o akutnim pitanjima života i rada evangelizatora na terenu. Možda bi osim toga bili vrlo korisni razgovori koji bi se upriličili u velikoj auli između sudionika tečaja i biskupa i viših redovničkih poglavara.

7) Dinamička grupa Ivana Grbešića i Nikole Radića

Poticaaj za današnju diskusiju dala su predavanja Tomislava Ivančića i Živka Kustića. Diskusija je krenula od pitanja: nisu li stavovi dra T. Ivančića glede zajednice kao nosioca evangelizacije preradikalni. Čini nam se da je razgovor išao sve dublje i zadirao sve više »u živo« i nije moguće sve to unijeti u ovaj zapisnik. Pred problematikom naše crkvene razdijeljenosti, pocjepkanosti, neostvarenog zajedništva koje postaje protu-faktor evangelizacije i konkretna sablazan, članovi grupe više su izražavali muku, tjeskobu, nego što su mogli o tome teoretski raspravljati i to analizirati.

Nekoliko je misli bilo izneseno prema kojima bi se kao prema orijentiru morala zajednica ravnati: praštanje unutar zajednice, prihvaćanje drugih s različitim mentalitetom i mišljenjem, obraćenje svakog pojedinca kao uvjet za ostvarenje obraćene zajednice . . .

Jedan reče u diskusiji kad bismo kroz 14 dana ovako kao sada zajedno dijelili ovu tjeskobu, vjerojatno bismo više bili zajednica nego što smo sada.

8) Dinamička grupa Vlatka Badurine

Slušajući današnja predavanja dobio se dojam da je za uspješnu evangelizaciju od temeljne nužnosti *lik evangelizatora*.

Osjeća se potreba jakih duhova, osvjedočenih, zahvaćenih Kristom, oduševljenih za naviještaj Radosne vijesti. Ovi su jedini kadri uspješno evangelizirati i mijenjati svijet na bolje.

Ova potreba proizlazi iz promatranja konkretne situacije koja je ocrtana u današnjim predavanjima. Jakih duhova — osvjedočenih, zahvaćenih Kristom, oduševljenih za naviještaj Radosne vijesti — je doista malo. Evangelizatore zahvaća šutnja, neangažiranost, mrtvilo, pasivnost. Ne želi se ići u rizik . . . Izdaja autentičnog Krista.

Svi su kršćani evangelizatori. Svećenici su po svom izabranju posebno u službi evangeliziranja. Nerijetko su oni naprotiv službenici, administratori kulta, činovnici . . . Tome pogoduje i njihova formacija. Traže se od kandidata položeni ispiti (studij u formama), poslušnost dnevnom redu, a manje se u svećeničkom pripravniku razvija kreativnost, samostalni rad i opće ljudske kvalitete.

Općenito kod članova zajednice-laika nije razvijena svijest angažmana. Zajednici se pripada po naslijeđu, po tradiciji. Nedostaje osobno uvjerenje, živa vjera. U tom slučaju zajednice nisu izazov za razmišljanje, nisu kadre pokretati . . .

Što učiniti za pronalaženje oduševljenih evangelizatora? Kako spremiti svećeničke kandidate za solidniji naviještaj Evanđelja? Kako učiniti da sama baza počne vjeru autentičnije živjeti? Pitanja su postavljena i ona ostaju otvorena. Osjeća se njihova težina.

Zapisnik je sastavio Ratko Šešan.

9) Dinamička grupa Zlatka Golubića

Grupa je bila i danas više-manje u istom sastavu kao i jučer. Iz jutrošnjih predavanja uočeno je kao glavni predmet elemenat evangelizacije: *evangelizator*. Naglašeno je u diskusiji kako je od velike važnosti život samog evangelizatora (život u ljubavi, dobri odnosi s kapelanom i obratno, s ostalim ukućanima). Nesloga škodi. Nesloga svjetovnog i redovničkog klera u našoj državi velika je sablazan za vjernike i nevjernike. Bez istinske ljubavi nema evangelizacije.

U svezi evangelizacije tiska: potrebno je da tisak iznosi više pozitivne strane iz života Crkve kod nas i po svijetu. Naš tisak mora biti ne samo informativan nego i formativan. Treba računati s razinom čitalaca. Čitaoci očekuju nenametljivo izneseni sud. Tisak bi trebao biti sporazumno specijaliziran: novine, časopisi za ekumenizam, za mlade. Nipošto ne smije tisak napadati drugi tisak!

Po mišljenju članova naše grupe velik bi uspjeh ovog Tjedna bio, kad bismo uspjeli pokopati neslogu, srediti opće odnose na nacionalnoj razini, ostvariti istinsku ljubav i pomirenje. Uzalud naše hodočašće u Rim, ako ne bude mira među svima nama.

1) Izvještaj o radu radne grupe

»KATEHIZACIJA I EVANGELIZACIJA«

1. Danas je u grupi sudjelovalo 26 učesnika. Na inicijativu animatora Jakova Mamića danas se je radilo po principu grupne dinamike. Nakon kratkog upoznavanja prešlo se je na konkretnu problematiku dana.

2. Diskusija je započela s problemom priručnika za katehizaciju. Ustanovilo se je, što je pokazala i kasnija diskusija, da svećenici nisu dorasli da bi se njima mogli služiti naprosto zato jer su primili drugačiju teologiju. Netko je primjetio da bi bilo potrebno naknadno doškolovanje kroz povremene seminare o pojedinim udžbenicima.

3. Nadalje je došlo do izražaja da ponekad nisu i neće biti potrebni ni najbolji udžbenici iz jednostavnog razloga što nema odziva vjernika. Svećenik je, kako reče jedan sudionik tu u kancelariji na raspolaganju, ali nema njih, vjernika.

Upravo zbog te i takove stvarnosti potrebno je da svećenik danas više nego ikad prije shvati smisao Kristovog poslanja: »Idite i tražite«.

4. Pristup k ljudima, zalaženje u njihove kuće, traži od svećenika da postane na neki način »svima sve«. Radi toga će biti potrebno da se znade prilagoditi, da ne bude krut u odnosu na odijelo i druge vanjske oblike svećeničke reprezentacije. Sve to mora biti u službi apostolata i nipošto ne smije nositi nekakav smisao u sebi.

Kontakt mora nadalje nositi neke bitne oznake kao neposrednost, nenametanje, ljudskost, izbjegavanje svakog znaka da ih se želi prečobiti ili zarobiti za nešto.

Takav postupak nužno traži od svećenika da sa sebe zbaci svaku masku te postane običan vjernik s ostalim vjernicima, a tek onda bi trebao da ostaloj braći u istoj vjeri pomogne okupljanjem, svjedočanstvom života i sl.

Karizma prezbitera sasvim je nespojiva s težnjom za liderstvom ili kultom ličnosti. Isto tako svećenik mora biti svjestan da on nije sveznadar koji bi imao odgovor na sve probleme ili bio nekakav nadčovjek. Nerijetko je veoma ispod razine vjernika u poznavanju pozitivnih znanosti.

Budući da je bilo riječi o svećeničkom odijelu i problemima toga reda naglašeno je sa strane nekih sudionika kako se mora imati na umu da svaka znakovitost nosi u sebi neki sadržaj i neku poruku i zato treba paziti gdje i zašto se neki vanjski znak zabacuje.

Nasuprot tome i prigovoru da je svećenik izoliran i neprihvaćen od ljudi naglašeno je da bi bilo potrebno skidati sve vidljive ograde koje ga dijele od ostalih ljudi, jer da će samo tako biti sposoban da ga ljudi prihvate.

5. Problem znakovitosti (izvanjske) kao i jedna primjedba da se vjernici sablažnjavaju ako vide svećenika u civilu izazvala je kod jedne sudionice čudenje i pitanje kakva je to vjera i kako protumačena ako se vjernik zbog ovakvih sporednih i za vjeru nevažnih stvari sablažnjava.

Prema izjavi jednog sudionika čitava problematika današnje evangelizacije i jeste u tome što se nerjetko ne razlikuje bitno od nebitnoga, sadržaj od forme, sporedno od glavnoga i to ne samo vjernika nego i kod svećenika što izaziva skučenost, zbunjenost, strah, tjeskobu i bojazan da će zbog jedne nevažne sporedne sitnice odmah s time propasti i čitava vjera. Nužno je stoga uvijek razlikovati:

sadržaj vjere
teologiju i
disciplinu.

Ove posljednje dvije moraju biti podređene i na službu sadržaja, prema tome moraju biti neprestano u pokušaju prilagodbe prema konkretnim prilikama i zahtjevu pojedinog kraja i vremena.

Kao nastavak ove problematike istaknuto je kako je u narodu još jako mnogo magije protiv koje se mora najenergičnije boriti i ljude poučavati u autentičnosti vjere.

6. Na osnovu svega ovoga jedan od sudionika veoma je lijepo konstatirao da ulazimo u sazrijevanje i prerastanje u nešto novo, u novo zajedništvo.

7. U odnosu na rad s djecom naglašeno je dvoje: Upotrijebiti sve sile da se postigne kako bi sami roditelji bili prvi navjestitelji vjere kao u prva kršćanska vremena kada nije bilo vjeronauka za djecu.

Djeci na sastancima ne govoriti ništa takovo što bi se kasnije trebalo korigirati ili bilo u opasnosti da djeca shvate kao bajke koje će ulaskom u pubertet odbaciti, a s njima i vjeru.

8. Raspored sadržaja vjeronaučnih pouka mora biti takav da se dijete mogne susresti s Kristom i nipošto govoriti o svemu i svačemu te tako dozvoliti da dođe i prođe krizma a dijete se nije uopće susrelo s Kristom.

Upravo radi toga je potrebno tražiti nove metode i uvijek iz nova polaziti od konkretne stvarnosti.

Zapisnik je sastavio Petar Sabolić DI.

OSVRT NA RAD TJEDNA U RADNOJ GRUPI »EVANGELIZACIJA I KATEHIZACIJA«

Radi važnosti primjedaba u odnosu na rad tjedna bit će ovdje iznesene onim redom kako su se sudionici izjašnjavali.

1. Premalo je bilo govora o evangelizaciji u smislu sinodalnih dokumenata, već se raspravljalo u grupi o katehizaciji kao evangelizaciji.

2. Previše je posvećeno vremena općim temama — ponekad teškim i sumornim — dok je bilo premalo vremena za rad u grupama.

3. Najviše dva predavanja, a zatim odmah rad u grupama.

4. Predavanje bi moralo biti kratko tako da bi predavač trebao biti zapravo prvi diskutant.

5. Tečaj bi mogao biti za dan dulji kako bi se omogućio intenzivniji rad u grupama.

6. Potrebna je riječ svjedočenja svećenika sa terena.

7. Stvari su iznošene odviše općenito.

8. Uspjeh će već samim time biti dovoljan ako se sami barem malo promijenimo.

9. Potrebna bi bila veća izmjena iskustava o tome kako sami »plivamo« na terenu. U tu svrhu trebalo bi naći nekoliko aktivnijih svećenika sa terena.

10. Konstatirano je da su predavanja bila savjesno i brižno pripravljena i dobra. Neka su posebno istaknuta i pohvaljena.

11. Tjedan nas je pomaknuo korak dalje u nova shvaćanja; pomogao da budemo »noviji« svećenici, prikladniji za potrebe današnjeg vremena.

Svi sudionici su pokazali dobru volju i spremnost za rad.

13. Izričito je zatraženo da se u protokol unese konstatacija da među predavačima nije bilo ni jedne žene. Vjeruje se da bi i one imale nešto reći svećenicima o evangelizaciji.

14. Radne grupe su bile odviše masovne; da su bile manje bile bi plodonosnije. To treba imati na umu pri organiziranju budućih tjedana.

15. Bilo bi potrebno da predavači budućih tjedana barem mjesec dana unaprijed napišu svoja predavanja kako bi ih sudionici mogli pročitati, pročitati i što aktivnije sudjelovati u grupnom radu i diskusijama.

Očito je iz ove želje da bi predavanja trebalo unaprijed otisnuti i poslati sudionicima tjedna kući.

2) Izvještaj o radu radne grupe

»AUDIOVIZUALNI GOVOR U EVANGELIZACIJI«

Grupu su vodili Miroslav Hlevnjak i Josip Baričević. Bilo je oko 30 sudionika.

Danas se grupa usredotočila na pitanja koja se tiču rada s audiovizualnim sredstvima i pomagalicama u našem pastoralnom radu.

Sudionici su uvjereni da je u suvremenom pastoralnom radu audiovizualni govor neophodno potreban i da treba već sada upotrijebiti ono što nam je na tom području dostupno: simbolične fotografije, dijamontne, dijapozitive, dijamontne, filmove i drugo.

Međutim konstatirano je da postoje materijalne teškoće s kojima se suočavaju oni koji ta sredstva proizvode i oni koji bi ih htjeli upotrebljavati.

Stoga su izneseni slijedeći prijedlozi:

- 1) Treba pronaći mogućnosti da se što veći broj pastoralnih radnika senzibilizira za ovakav rad. A to učiniti putem seminara koje će organizirati PAKS zajedno sa svojim suradnicima u Zagrebu i na terenu izvan Zagreba. Neki su se odmah prijavili za sudjelovanje na takvom seminaru.
- 2) Stvaranje fonda za daljnje istraživanje i proizvodnju na tom području. U vezi ovog prijedloga bit će poslan svim župnim uredima dopis od PAKSa.
- 3) Formiranje audiovizualnih centara na dekanatskoj ili biskupijskoj razini, koji će nabavljati ponuđena sredstva i surađivati s PAKSom. (Neki su predložili da se udružuju u grupe po nekoliko svećenika kako bi bilo olakšano i istraživanje i nabavljanje takvih audiovizualnih sredstava).

Zapisnik je sastavio Joško Šantić.

3) Biblijska radna grupa

Grupu je vodio Jerko Fućak a zapisnik je sastavio Zvezdan Linić. Bilo je prisutnih 16 sugovornika. Radilo se samo u jednoj grupi.

Razgovor je započet spontano osvrtno na temu »Biblija kao sredstvo evangelizacije« o čemu je animator govorio u prijedodnevnom predavanju.

Neke misli: za evangelizaciju važan je susret s osobom koji zahtjeva da se izade iz sebe u okvir novog života. Čovjek je *ens interrogans*. Mora se svakome omogućiti da pita i da dobije odgovor na svoja pitanja.

Animator je sugerirao za rad s Biblijom upravo izišlu knjigu »Praktičan rad s Biblijom« (Kršćanska Sadašnjost, Zagreb 1975).

Prišlo se razgovoru i vježbanju u subjektivnom angažiranju. Svatko je trebao nadopuniti logički slijedeće izraze: *a.* Tko čita Bibliju; *b.* Mladi kažu da je Biblija ...; *c.* Bibliju je teško primijeniti, jer ...

I ova se vježba bitno sastojala u slušanju drugoga i u biblijskom razmišljanju. Poteškoća ista kao i jučer: slabo smo sposobni drugoga slušati i drugoga razumjeti. Zbog toga razgovor je brzo prešao u teološku diskusiju koja zagrije dvojicu ili trojicu, a većina čeka na riječ i gubi zanimanje za razgovor. No u tom su razgovoru ipak izgovorene važne teze o biblijskoj istini u životnom okviru čovjeka. Prispodoba o smokvi protumačena je u egzistencijalnom okviru upita o našem životu koji donosi ili ne donosi rod.

U razgovoru zatekli smo opet poteškoću: neprestano mislim o onome što ja imam reći a ne na ono što mi drugi govori. Atmosfera je bila dosta teška, no i to je životno iskustvo. — U konačnom osvrtnu došlo se do ovih konstatacija:

1. Za ovakav način rada potrebno bi bilo više vremena.
2. Ne znamo govoriti, izražavati se, slušati druge ...
3. Prvog smo dana više prodavali sebe i svoje misli, a drugog i trećeg dana već smo se više međusobno slušali.

4) Dinamička grupa Emanuela Hoško

Analizirali smo način evangelizacije. Početno je pitanje bilo: gdje u evangelizaciji pronaći sponu za sadržaj evangelizacije? Mislimo da proces evangelizacije treba ići slijedećom postupnošću:

1. evangelizator mora ponajprije stvoriti atmosferu dobrote i ozračje prihvaćanja svojim osobnim svjedočenjem. To je osnovica koja omogućuje zajedništvo između evangelizatora i evangelizanda.

2. Evangelizator treba pomoći evangelizandu susresti Krista kao osobu. Taj se susret izgrađuje evangelizacijskom katehezom, razotkrivanjem biblijske poruke i ugrađivanjem u euharistijsko zajedništvo.

3. Evangelizacija je potpuna tek tada kada u tom procesu ponude i odaziva evangelizand postaje sposoban odlučiti se osobno za život u zajednici s Kristom i s onima koji su Kristovi. To je obraćenje koje je bitni element da se netko može smatrati evangeliziranim.

Ovaj proces evangelizacije u svojoj postupnosti treba primijeniti i prema onima koji uopće nisu evangelizirani kao i prema onima koji već posjeduju vjerske informacije i priznaju se kršćanskim vjernicima.

5) Obiteljska radna grupa

Kroz razgovor u našoj grupi iskristalizirale su se neke konstatacije:

1. Uočena je potreba da obitelj raste u vjeri kako bi istu mogla dalje prenositi.

2. Za rast u vjeri potrebna je molitva, ali ta molitva treba biti prilagođena mentalitetu suvremenoga čovjeka.

3. Obzirom na zahtjevnost ovog vremena nužno je proširivati vjersko znanje i roditeljima pružati odgovarajuće priručnike.

4. Poruke treba prenositi primjerom života, poukom i tumačenjem otajstva blagdana. Npr. ako majka djetetu tumači jaslice u djetetu se proširuje vjersko znanje, ako se pred jaslicama pomoli u djetetu se budi vjera.

5. Obitelj može prenositi poruku Evanđelja drugim obiteljima i pojedincima u različitim životnim okolnostima.

6. Također grupe obitelji mogu biti nosioci poruke i evangelizatori drugih.

Obiteljska je grupa dala i svoj osvrt na rad Tjedna:

1. Članovi grupe su zadovoljni s izborom teme i predavanja su bila na visini.

2. Grupa je izrazila uvjerenje da bi bilo korisno da su uz profesore kao predavači nastupili i pastoralni radnici.

3. Rad u grupama trebao bi biti više tematski.

4. Izvještaji o radu grupa neka budu samo na koncu.

5. Smatramo potrebnim da se obrade teme o evangelizaciji specifičnih sredina: urbane, seoske, radničke itd.

6. Za rad bi bila potrebna veća stalnost članova grupe.

Rad u grupi je vodio Daniel Labaš a zapisnik je sastavio Ante Skračić.

6) Dinamička grupa Ivana Grbešića i Nikole Radića

U grupi je radilo 16 članova (nekoliko je bilo novih). Raspravljalo se o temi predavanja dra Rupčića: Teologija i evangelizacija. Predavanje je u cjelini prihvaćeno i pozitivno ocjenjeno, premda je bilo i nekih primjedaba na neke rečenice koje za sebe uzete zvuče presmiono. Diskusija se kretala oko problema: s jedne strane crkveno učiteljstvo i teologija u razvoju, a s druge strane teologija u razvoju i konkretni pastoral.

Primjećeno je da raznolikost teoloških shvaćanja biva nekada uzrokom stanovite podijeljenosti među pastoralnim radnicima što se onda negativno izražava u evangelizaciji. Posebni je faktor u spomenutoj podijeljenosti fenomen zauzimanja teološkog stava, iako se ne pokazuje interes za teološki napor. Zatim smo u grupi valorizirali rad Tjedna s kojim smo veoma zadovoljni. Dali smo neke opaske:

1. Nakon predavanja trebalo bi biti nešto vremena za diskusiju u plenumu.

2. Malo je vremena ostavljeno onome koji je u više navrata bio apostrofirani kao »homo interrogans«.

3. Bilo bi vrijedno nastaviti diskusiju Tjedna kroz jedan bilten pomoću kojeg bi zainteresirani mogli i dalje kroz godinu međusobno komunicirati.

4. Trebalo bi više prostora dati radu u grupama.

5. Uočeno je da na poslijepodnevnom radu sudjeluje premalo svećenika.

6. Dano je više primjedbi na liturgiju (ali i pohvala).

7. Poželjno je da u grupama budu prisutni i biskupi. Izraženo je zadovoljstvo što je u radu ove grupe stalno sudjelovao biskup Karmelo Zazinović. S njime su svi članovi grupe mogli ravnopravno razgovarati.

8. Poželjna je što veća pastoralna usmjerenost Tjedna.

9. Tjedan smo doživjeli kao susret i to posebno kroz radnu grupu.

7) Dinamička grupa Vlatka Badurine

U grupi se odvijao razgovor o temi dana. Krist evangelizator voli ljude, pušta ih da mu se otvore, sluša ih, ne odbacuje ih. Isto tako treba postupati i evangelizator: poštivati i voljeti ljude, slušati ih, prihvaćati ih ... U razgovoru je osobito istaknut problem propovijedanja: propovijedati Krista ili sebe? Bolje nego učene i naučene propovijedi jest jednostavno izlaganje, razmišljanje nad sadržajem vjere zajedno sa slušačima.

Zapaženo je da su gotovo sva predavanja zasjecala u živo tkivo Crkve. Šibali su nedostatke, zastranjenja, uljuljanost i sigurnost, spavanje na lovorikama ... Svi se slažemo da se nešto mora učiniti, da se u Crkvi nešto mora zbiti i promijeniti. Crkva se mora obraćati, stalno doživljavati svoju metanogu. No mi u globalu više volimo čuvati svoju sigurnost i svoje povijesno iskustvo. Ne želimo u rizik. Nemamo abrahamovsku vjeru. Bojimo se radikalnije (ako ne radikalno) zahvatiti u stvar. — Pogrešno je misliti da se mora drugi obratiti (Crkva, institucije, nosioci autoriteta). Obraćanje se mora dogoditi u nama. Ipak nosioci autoriteta bi trebali biti duša pokretanja, najhrabriji, animatori ...

Govorilo se zatim o radu u manjim grupama kao o kvascu zajednice, o ekonomiziranju postojećih snaga, o koordinaciji rada i slično. Primjećeno je da je na Tjednu premlaovo vremena za rad u grupama i da je rad u manjim grupama bolji nego u većim grupama (lakše se komunicira, sebe prenosi drugome). Poželjno je da predavanja na Tjednu budu kraća.

Zapisnik je sastavio Ratko Šešan.

D) ČETVRTI DAN: 31. siječnja 1975.

IZVJEŠTAJ O RASPRAVI NA PLENARNOM ZASJEDANJU

Pošto su referenti (Dr A. Benvin, Dr I. Fuček, Dr A. Kusić, Lj. Matković, Dr J. Turčinović, Dr M. Valković) iznijeli svoja kratka izlaganja (vidi Osvrti), započela je javna rasprava na plenarnom zasjedanju.

Javnu je raspravu vodio Predsjedatelj Tjedna dekan Dr Tomislav Janko Šagi-Bunić.

Jedan župnik iz Zagreba pismeno je dao slijedeću primjedbu na kratki osvrt biskupa Mije Škvorca i jedan upit:

U osvrstu oca Mije Škvorca, biskupa, na rad ovog svećeničkog Tjedna u usporedbi sa Sinodom biskupa u Rimu o evangelizaciji, biskup je rekao, da su sinodalni Oci odbacili previše naglašavano zauzimanje biskupa Trećeg svijeta za potrebe horizontaliziranja Evanđelja, to jest za potrebe naglašavanja davanja »kruha« ljudima (pravda, standard, dizanje iz siromaštva itd) na račun vertikale: »Tražite najprije Kraljevstvo Božje, a ostalo će vam se sve dodati«. Pitam: Zašto se evangelizatori toliko brinu kamo će nasloniti svoju glavu (a Krist ni te mogućnosti nije imao). Zašto npr. Papa, kardinali, biskupi i svećenici ne žive u siromašnim zgradama i ne nadaju se da će im se na račun traženja i davanja Kraljevstva nebeskoga »sve ostalo dodati«? Kada bi Krist danas bio Papa (priznajem da je to ludo pitanje), da li bi stanovao u palačama Vatikana ili bi išao gradovima i selima »Palestine« (odnosno cijeloga svijeta) naučavajući da je Kraljevstvo Božje blizu i da se treba obratiti, i ne imajući gdje glavu nasloniti?

Kada se danas govori o horizontaliziranju evanđelja, zaboravlja se da je kod Crkvene uprave dobroano sve horizontalizirano.

Ipak mislim da evangelizatori trebaju gladnome čovjeku dati kruha (u bilo kojem obliku) pa mu reći: »Brate, to ti je Krist dao!«. Tada će evangelizirani zapitati: »A tko je taj Isus Krist?« I tu počima evangelizacija!

Gospođica Vjera Reizer dala je ovu primjedbu, pismeno:

Drago mi je da je jedna žena progovorila u ime mnogih žena koje štite u Crkvi. Također, čini mi se da će uskoro Majka Crkva dobiti i kćeri Crkve među evangelizatorima i da to neće biti samo žene »Martina tipa« kao što su sada (mislim na tolike časne sestre u Crkvi) već i angažirane laikinje, žene »Marijina tipa« kojima je Krist ipak dao prednost. Pod tim mislim na službu ne samo radom već i na širenje ženskog duha i senzibilnosti kao vrednote za sebe.

Ivica *Petrinec*, student teologije: Pitam da li se spasenje odvija izvan vremena ili u vremenu, nije li ljubav ona koja ima »zemaljske vrednote« uzdići na kreposti i kako može doći do suprotstavljanja neke horizontalne i vertikalne teologije (Pavao je tvrdio Timoteju da je sve vrijeme zgodno za naviještanje; Isus Krist je svaku ljudsku zgodu koristio kao priliku za propovijedanje Kraljevstva Božjeg). Isus nije razdvajao vertikalnu od horizontalne. Čini mi se da smo Boga isključili iz povijesti, da smo svi zajedno samo deisti tražeći i zahtijevajući Boga izvan svijeta dok je on u svijetu i za svijet je svoj život dao, a po euharistiji se uprisutnjuje u našoj povijesti. Pitam: od kojega je Duh a podjela na vertikalnu i horizontalnu?

Dr Ante *Kusić* je pokušao odgovoriti na ovo posljednje pitanje. »Krist je rekao tko ljubi brata, ljubi i Boga, i tu nema razlikovanja horizontalne i vertikalne. Ja u svom predavanju nisam htio ovako postaviti stvari (horizontalna — vertikalna) što se vidi iz mojih riječi: »Samo onaj koji se potpuno angažira u borbi protiv gladi, može primiti pričest. Po toj horizontalističkoj teologiji 'ono sveto treba danas investirati u svjetovne svrhe' kako reče André Duden«. Ovaj je odgovor nadopunio Bonaventura *Duda*: »Dr Kusić je u svom predavanju oštro postavio pitanje vertikalne i horizontalne. Kako se to pitanje u zadnje vrijeme veoma često postavlja, treba paziti da li je to slogan, aksiom ili to među nama postaje oružje. Ne smatram da je Kusić to htio, no želim reći da ta formula na nešto upozorava. U kršćanstvu nema horizontalne i vertikalne. Tko vjeruje u Boga nužno mora vjerovati u brata svoga. Tko po Kristu vjeruje u brata, nužno vjeruje i u Oca i u Duh Svetoga.

Vito *Cipriš* je dao neke zamjerke rekavši slijedeće: Iznosim kolektivno mišljenje većeg dijela svećenika zagrebačke nadbiskupije. Primjedbe će biti dobronamjerne a ne polemične.

1. Tehnički dio Tjedna: pokazala se samo teorija bez prakse, pa se onda uteklo podacima s terena jednog profesora matematike. Nadam se da će Predsjedništvo Tjedna ubuduće uzeti u obzir mišljenje klera.

2. Nije se ništa govorilo o materijalnom objektu evangelizacije. Što to zapravo znači evangelizacija?

3. Zašto predavači nisu konzultirali naše biskupe koji su bili na Sinodi u Rimu?

4. Htio bih se osvrnuti na ključno predavanje dra Lj. *Rupčića*. Tu je iznesena srž teologije evangelizacije. To bizarno, vrhunsko predavanje možemo smatrati dosta smionim postavkama, subjektivnim uvjerenjem koje nema realnu osnovu. Mene je osobito jako šokiralo što je *Rupčić* rekao: »I istine ni jesu stalne!« Ako istine nijesu stalne, onda nema ni nauke, jer nauka je zbir istina. Ako stara teologija nije vrijedila, ne znamo čime ćemo novu teologiju »nafilati« da bi bila nauka, ako istina nije stalna. Gospodin *Rupčić* je detronizirao grčku realističnu filozofiju. Dopuštam da ona više nije ažurna. Ali ako i mi nju dezavuiramo, što ćemo onda pružiti današnjemu čovjeku kao filozofiju života? Da li Platonu, da li Konfuciju? Drugi Vatikanum je ponovno poklonio vjeru Svetom Tomi Akvinskom.

5. Osvrnuo bih se i na ono što je Dr. *Rupčić* rekao za eksploziju seksualnosti u današnjem svijetu. Dopuštam sve ljudske slabosti, ali ekstremne bolesne pojave ne mogu se nikako ozakoniti. Mogu imati svoje opravdanje u miljeu, ali se ne mogu izravnati s naravnim moralom niti moralnim naukom Crkve.

6. Želim što nije bilo diskusije iza svakog predavanja i žalim što se nakon nekih predavanja nije čula učiteljska riječ naših biskupa.

Na ovo je najprije odgovorio predsjedatelj *Šagi-Bunić*: Molim Vas da govorite u svoje ime a ne u ime drugih jer je teško provjeriti da li doista netko govori u ime drugih i koliko vjerno zastupa mišljenje drugih. Šteta što svećenika zagrebačke nadbiskupije nema više na ovom Tjednu; njih srazmjerno ima manje nego iz nekih drugih biskupija, kako me obavještava Tajnik. Što se tiče konzultiranja s biskupima: mi smo konzultirali biskupa Škvorca. Predavači su mogli imati uvid u *quaestiones* koje su inače *sub secreto*. A ostalo će Vam odgovoriti dr. *Rupčić*.

Ljudevit *Rupčić*: 1. Bojim se da ste krivo razumjeli da sam rekao da istina nije stalna. U kratkom ste sažetku mogli vidjeti u kojem je smislu istina promjenljiva. Rečeno je da ona može rasti. Ivan kaže da Crkvu Duh Sveti

stalno uvodi u svu istinu. Istina mora rasti pogotovu kad je ona životne naravi, a ne intelektualističke.

2. Vežanje vjere uz određene filozofije može biti korisno, a može biti i veoma štetno. Vjera nije strogo vezana ni za jednu filozofiju: filozofija joj može služiti a može joj i naškoditi. Danas se vidi da osim grčke filozofije ima drugih filozofija koje se mogu bolje iskoristiti za evangelizaciju u današnjem svijetu. Drugi Vatikanum je otvoren prema *svim* tim filozofijama: prima svačiju uslugu, a ne veže se ni za jednu strogo. Čast Svetom Tomi: u svoje je vrijeme bio silan, ali to nije točka filozofije.

3. Možda smo se na Tjednu jednostrano usmjerili prema objektu koji ćemo evangelizirati. Mora biti određen tko će evangelizirati u ovom svijetu. To bi morala biti Crkva. A koja Crkva? Takva kakva jest ili onakva kakvu je Krist poželio imati? Evandjelje kaže da smo mi svjetlo. Treba li svjetlu zapovijedati da svijetli?

Ladislav *Marković*, karmelićanin, dao je primjedbu u vezi predavanja dr *Ivančića*: Čini mi se da je u *Ivančićevu* predavanju pojam zajednice i zajedništva ostao donekle prepolovljen, možda zato jer nije dospio predavanje dovršiti, ali je dobro započeo. Barem je u govoru Duh Sveti trebao biti prisutniji među nama. *Ivančić* je pokazao kako je Isus Krist osnovao zajednicu kad je oko sebe skupio apostole. Možemo dodati to da drugi promatrajući ih nisu smatrali za nešto jedno. Kada su Isusa odveli od apostola, oni su se razbježali. Kad je Krist uskrsnuo, on ih traži i ponovno od njih stvara zajednicu i tek kad je sišao Duh Sveti oni postaju takva zajednica da su ostvarili savršeno zajedništvo koje se nije moglo raspasti ni onda kad su se razišli po svijetu. Duh Sveti nas dakle drži zajedno i on je tvorac našeg zajedništva.

Tomislav *Ivančić*: Moje predavanje nije bilo završeno radi isteka vremena. Kršćanska zajednica je doista počela živjeti s dolaskom Duha Svetoga. Na dan Duhova na upit naroda »Što nam je činiti?« Petar odgovara: »Obratite se od svojih grijeha, krstite se u ime Isusa Krista i primit ćete dar Duha Svetoga!« To su tri stvari bez kojih nema kršćanske zajednice (obraćenje, krštenjem usađenje u Isusa Krista, dar Duha Svetoga).

Kad se radi o zajedništvu ne bih se složio s biskupom Škvorcem koji veli da smo mi samo relejne stanice nego smo oni koji mogu propovijedati iz sebe samih ukoliko posjedujemo vjeru, Duha Svetoga, ukoliko smo stvarno postali *drugi*.

Ladislav *Marković* dopunjuje svoj upit: Želio bih pravu definiciju evangelizacije.

Tomislav *Sagi-Bunić*: Ovaj čas ne možemo definiciju dati. Molio sam vas sve da se o tome u radnim grupama raspravlja pa da se pokuša dati neka definicija, međutim do toga nije došlo. Ostaje to kao zadatak za budućnost.

Ivan *Bujić*: Molim dra Josipa Turčinovića da nam pojasni pitanje koje je prevažno za naš Tjedan.

Josip *Turčinović*: Razlog zašto mi se čini da je ovo pitanje tako krupno jest slijedeći. Promatrajući napore onih u kojima se susrećem s Crkvom (svećenici i lajci), imam dojam da u velikom dijelu Crkve postoji znatan dio tjeskobe. Razlog tog tjeskobi je često dojam neefikasnosti, stanovitog raspadanja i nepokretnosti što ovladava ljudima. No ipak veliko je pitanje da li je taj rad zbilja neuspješan. *Sagi-Bunić* je rekao da će to eshaton reći. No čovjek treba u konkretnom zauzimanju imati neke znakove na kojem je putu. Da li je istina da ljudi — što se evangelizacije tiče — danas nisu spremni prihvatiti činjenicu da ih Bog ljubi prije svakog uvjeta i prije svake zasluge? Ljudi trebaju da se obrate i da počnu vjerovati. I onda se događa sve. Bog nije dokazivao da ljubi čovjeka nego je čovjekom postao. Ljudi se trebaju obratiti i početi vjerovati i onda će se događati milosni događaji. Oblici i načini života se moraju mijenjati. Mnoge tjeskobe su danas zato, jer se nastoji pošto-poto sačuvati neke oblike — sociološke, običajne, kulturne, vriedne i velike — koji nemaju nikakvu vezu s evangelizacijom odnosno sa sadržajem Evanđelja. Eto, u tom smjeru bi trebalo razmišljati i tražiti odgovore i nadahnuti našu praksu.

Milutin *Juranić*: Postavljam pitanje Ljiljani *Matković*: da li je senzibilnost sama po sebi kao takva neka kvaliteta? Mislim da je senzibilnost samo jedan medij koji može biti i pozitivne i negativne kvalitete.

Ljiljana Matković: To se vjerojatno odnosi na onaj dio mojeg izlaganja u kojem sam rekla da žene imaju razvijen senzibilitet.

Milutina Juranić: Ali to još ne znači neku pozitivnost.

Ljiljana Matković: To je točno i slažem se s time.

Šimun Oreč, misionar iz Svicarske, postavlja pitanje organizatoru Tjedna: Zašto nema govora o evangelizaciji suvremenih selilaca? Knjigu koja je prije nekog vremena izašla nitko nije uspio prikazati niti se tko tim problemom pozabavio. A svaki je drugi Hrvat selilac.

Sagi-Bunić: Vaše je pitanje sasvim na mjestu, ali ima mnogo tema koje nisu uspjele doći na red. Razmišljali smo o toj temi selilaca i htjeli joj barem pola sata rezervirati, ali nije bilo mjesta. Bilo je predviđeno da svećenici koji dođu iz inozemstva organiziraju jednu radnu grupu. No treba imati na pameti da vi u inozemstvu imate mnogo takvih sastanaka, dok naš kler u domovini nema toliko takvih zajedničkih sastanaka.

Živko Kustić: Dobro je primijetiti da je hrvatsko dušobrižništvo u svijetu odlučilo na velikom sastanku u Njemačkoj u tjedan prije Cvjetnice s nekoliko predavanja uprisutni kompletnu tematiku ovog našeg Tjedna.

Adalbert Rebić: Sa strane organizacije treba reći da je jedini otac Čalić, Lyon, poslije navještaja teme Tjedna kroz Glas Koncila, pisao o tome da bi na Tjednu trebalo govoriti o evangelizaciji inozemnih radnika. Ali zbog skučenosti vremena doista se njegovom prijedlogu nije moglo udovoljiti.

Josip Turčinović: O suvremenim seliocima izišla je u KS knjiga koju je priredio ravnatelj hrvatske inozemne pastve gosp. Vlado Stanković (Evangelizacija suvremenih selilaca).

Đuro Filipović, karmelićanin: Svake godine sam se uvjerio pa i ove da se ne gleda što se govori nego tko govori. Osobito se to odnosi na postavljanje pitanja i davanje odgovora. Nekome se odgovori, nekoga se poklopi, nekome se pitanje i odgovor u Zborniku prenese samo polovično. Tako je bilo prošle godine. Ja sam postavio pitanje štovanja imena Isusova; bilo je to teološko pitanje a ne kalendarsko: može li se ne štovati ime Isusovo koje je nad svakim imenom? Odgovorio je profesor Benvin. Odgovorom nisam bio zadovoljan. Zatim je odgovorio prof. Tamarut. No niti drugi dio mojeg pitanja, a niti odgovor nije došao u Zbornik. — Zašto se bojimo čuti probleme s terena? Zar teolozi ne trebaju izvještaj o praksi i o stanju pastoralnog rada? Na čemu se gradi naša suvremena teologija? Zar na starim knjigama, teorijama i prijevodima? Kako to da se rad po grupama toliko hvali, a znamo da je sve manje rada po grupama. Drugo je raditi na skupinama kao što je Sinoda radila, a drugo je opet ovo ovdje.

Tomislav Sagi-Bunić: Kad ste baš Sinodu spomenuli, i tamo su bila u plenumu samo predavanja, a prava diskusija je bila po grupama, a ne u velikoj auli. O tome ste maločas mogli čuti od biskupa Škvorca. — Kad govorite o Imenu Isusovu to nije toliko terensko pitanje nego teološko. A odgovoriti da li će biti to blagdan naše; to mora odgovoriti crkvena hijerarhija.

Adalbert Rebić: S obzirom na primjedbu Đure Filipovića da se u Zborniku u kronici ne zabilježe sva pitanja i svi odgovori moram reći da je nemoguće zabilježiti kompletnu diskusiju sa svim pitanjima i sa svim odgovorima; to predstavlja za Zbornik prostorni problem. Ali nastojimo — dakako uz stanovitu redakciju — da u Zbornik prenesemo sve što je u diskusiji bilo važno rečeno i to onako točno kako je na magnetofonskoj vrpici zabilježeno.

Anton Benvin: Pitanje Đure Filipovića ima dva vida: jedan je metodološke naravi (da se na upite djelomično odgovara, da se izbjegava odgovoriti) a drugi je koji se tiče štovanja imena Isusova. Crkva štuje ime Isusovo. No kod reforme kalendara išlo se za tim da se naglasak stavi na događajske blagdane (Uskrs, Božić, Bogojavljanje i dr) a ne na pojmovne (Presveto Trojstvo, Ime Isusovo i dr) jer su ovi kasnijeg podrijetla, a oni prvi su postojali veoma rano u Crkvi.

Bonaventura Duda upotpunjuje odgovor Filipoviću: Treba čitati one uvode koji se nalaze u novim liturgijskim knjigama — i to spada na metanoju pojedinaца — i tamo će se naći obrazloženje naravi novog kalendara. Ako se ne zna kojim se smjernicama crkveno učiteljstvo — kojemu svi moramo biti poslušni — ravnalo, onda mislimo da su teolozi krivi. A teolozi su u reformi

kalendara samo sproveli smjernice crkvenog učiteljstva. Zato dok ne pročitamo sve uvode u liturgijske knjige daleko smo — čini mi se — od poslušnosti crkvenom učiteljstvu.

Gabriel *Stokalo*: Nepoznavanje teologije je uzrok mnogih napetosti. Netko je rekao da otkako smo napustili klupe teologije da smo prestali čitati teološku knjigu. Ne čitamo i ne pratimo razvoj teologije i zato nas neke misli nekih teologa šokiraju, sablažnjavaju, pa sumnjičimo ovog ili onog teologa i zatvaramo se u sebe. Svida mi se što je rekao nadbiskup *Kuharić* u jednoj homiliji govoreći o prostrtom stolu koji je bio prostrt prije nego smo se mi rodili i na koji mi sada donosimo darove, jela, te nešto od toga i konzumiram. Nakon nas ovaj će stol ostati i dalje prostrt i drugi će jesti što smo mi spremili i donositi će nova jela. Ja sam uvijek zahvalan svima onima koji uvijek donose nešto novo. Bio sam, moram priznati, i sam šokiran čitajući nove stvari u teološkim knjigama. No nisam mogao pretpostaviti da je taj pisac zlonamjeran. Stvar je u tome da mi sami trebamo biti više informirani.

Vrdoljak, trećoredac, reče: Smatram da se je na Tjednu trebalo ograničiti govoreći o evangelizaciji; trebalo je naime govoriti samo o prezbiterima. Dosta se pojmova spominjalo. Osjećam kao da imamo previše maske i te maske bi trebalo skinuti. Pitanje je i politike — ne one izvan Crkve — politike unutar kršćanskih zajednica koja razara zajednice.

Mato Zovkić: Postoji strah od skidanja maski. Šteta što predavači nisu radikalnije ukazali na te maske. Nema smisla toliko gorko iskritizirati vlastitu zajednicu da se čovjek od nje odlijepi.

Slavko *Kadić*, Split, reče: Svi mi sudionici Tjedna trebali bismo biti aktivniji u radu a ne samo slušati predavanja. I onda svi smo mi ovdje previše teoretičari, a premalo praktičari. — Što se tiče problema šovanja imena Isusova odgovorio bih *Benvinu* da se u ime Isusovo slave događaji kompletno.

— Nabrajano je u predavanjima što sve evangelizirati, a nije nitko govorio o tome »što deevangelizira naš posao?« Trebalo bi iznijeti što je to što naš posao čini besplodnim.

— *Turčinović* govori o tjeskobi. To je u redu! Ali svi bismo trebali imati tu tjeskobu za pitanje vjere. Ako te tjeskobe nema, nema ničega.

— Laik koji je nastupio reče što nama nedostaje, a na to se nitko nije osvrnuo. Mi moramo slušati ono što laici od nas traže.

Tomislav Sagi-Bunić odgovara *Kadiću*: *Kadić* ispravno primjećuje da treba aktivnije sudjelovati na Tjednu. Ostvarenje aktivnijeg sudjelovanja je u radu po grupama.

Jakov Mamić: Treba reći zbog čega taj rad po grupama. Ljudi bi ovdje htjeli iznijeti svoje poteškoće i probleme, a to je — vidimo — nemoguće; tu se rađa odmah polemika, a polemika ne da dublje misliti. Rad u skupinama je mnogo bolji; on je jedan način čovjekove formacije. Čovjek je tu daleko više koncentriran na drugoga nego na sebe; sluša, prihvaća drugoga i njegovu problematiku. Ja imam već petogodišnje iskustvo s radom po skupinama i uvjeren sam da ljudi koji su angažirani u radu po skupinama izlaze iz tih skupina veoma zadovoljni, a ljudi koji ne sudjeluju u radu po skupinama samo su uvijek spremni kritizirati. To ipak ne znači da je u radu po skupinama sve samo pozitivno.

Josip Turčinović: S obzirom na rad i organizaciju Tjedna imam dojam da se na Tjednu postavljaju zahtjevi kojima se ne može udovoljiti. Svi ovi prigovori i savjeti dovode samo do toga da treba u Crkvi što prije organizirati trajno školovanje svećenika. Tjedan je samo jedan od načina trajnog doškoloavanja ali ne može zamijeniti trajno školovanje: tu se konkretno radi, tu se susreću ljudi i njihovi problemi... Naslov je Tjedna teološko-pastoralni. Zato je onaj prvi dio naslova »teološki« nepreskočiv.

Josip Visković, Šibenik: Postavio bih pitanje sadržaja evangelizacije. Evangelizirati znači prenositi ljudima objavu Božju koja je prvenstveno u Svetom pismu zabilježena. Znamo da su svetopisamski tekstovi prije svega literarni (literarne vrste: alegorijski, proročki, mesijanski tekst itd). Ti su tekstovi uvjetovani prilikama u kojima je biblijski pisac živio i stvarao (vrijeme, prilike, okolnosti, mjesto i osoba). Nadali smo se da će u liturgiji biti izo-

stavljeni tekstovi koji ne spadaju više na naše vrijeme, tekstovi u kojima se neprestano spominje Izrael, Juda, Jeruzalem, Sion, žrtva paljenica, junčići... Ti pojmovi dolaze u uši naših vjernika u najsvečanijim trenucima naše crkvene godine. Ti naši vjernici bi onda morali biti neki Židovi koji neprestano plaču za starim zidovima Jeruzalema i hrama. A to je neprihvatljivo.

Evangeliziramo ga po liturgiji. Jesu li sada simbol, slika koji nam se daju na primjer kod sv. vode doista takovi da ih treba upotrebljavati kao da su neodgodivi. Govorimo da je Isus posvetio sve vode svijeta kad je stupio u Jordan. Pa zašto sad najednom posvećujemo vodu?

Na ove je upite odgovorio Bonaventura *Duda*: A, a, a! Čini mi se da ste postavili još mnogo problema a jedan od najvećih je taj da nas stara teologija — ne kažem *stara vjera* — nije spremila za novu vjeru. Pater *Škvorc* je rekao govoreći o evangelizaciji: »Zar je danas drugi Isus?« Meni se čini da su Isus i vjera uvijek isti, ali teologija kao ljudsko razmišljanje o svemu traži velike pomake. Ovakva poplava biblijskih tekstova u liturgiji očito nas stavlja pred velike neprijatnosti i ta su pitanja koja je postavio *Visković* već stoput postavljena. Možda će sutrašnje crkveno učiteljstvo morati jače prioriteti u još korijenitije zahvate, ali jučer to nije trebalo učiniti, jer tih tekstova nije bilo. Učiteljstvo je sada uvelo te tekstove pa se u Crkvi stvaraju problemi. — Kao odgovor ocu *Viskoviću* na prvi dio pitanja spomenuo bih veoma važne riječi Pija XI: »Dok ne postanemo duhovno Semiti nećemo čuti temeljnih poruka Božjih!«, pa umjesto da desetimiziramo Bibliju trebalo bi pobožanstveniti moje želje, trebalo bi postati duhovno Semitima.

Josip *Turčinović* je dopunio Bonaventuru *Dudu* u odgovoru *Viskoviću*: Pitanja oca *Viskovića* su realna. Samo ja imam jedno osobno uvjerenje. Kad ne bi ušli ti biblijski tekstovi, najvažnije bi egzistencijalne teme bile onda izražene u golim pojmovima a liturgija je bitno životna i događajna. Bez Biblije toga ne bi bilo.

Bonaventura *Duda* je ovome još dodao: Ako je neki biblijski tekst šokantan, on je unesen kao šokantan da bismo jedamput vjerovali u progres Božje objave i da zahvaljujemo Bogu što imamo stanovite stupnjeve u svojoj objavi. To treba vjerovati. Potrebno je vidjeti i put kojim je Bog htio da se objavljuje.

Tomislav *Sađi-Bunić*: Ja sam u svojoj vjeri malo šokiran, ako bi netko htio riječ Izrael izbaciti. Ako naime izbacimo riječ Izrael iz naše kršćanske stvarnosti, onda nemamo svoje povijesti. Bog se u povijesti Izraelu najprije objavio. U Izraelu je naša predpovijest spasenja.

Ivan *Matijević*, salezijanac: Kako evangelizirati sredinu u predgrađima grada Zagreba, gdje doseljuju svi Hrvati iz cijele Hrvatske, Bosne i ostalih hrvatskih pokrajina. Dođem na primjer sada o Božiću u kuću i vidim baku koja vjeruje i redovito ide u crkvu. Ima sina koji u crkvu ide svake pristupne godine, a unuk je samo kršten i inače poslije zapravo s Crkvom više nikakve veze nema. Naša katehizacija nema dubokih korijena. U katehizaciji se nekad nastojalo ljude samo naučiti moliti Očenaš, Zdravomariju i Slavaocu. A takva vjera sad propada i to naglo. U katehizaciji bi trebalo ozbiljno raditi. A svi se bunimo protiv novih katekizama. I to zato, jer ih nismo proučili. A proučiti ih košta truda. Lakše je katehizirati nešto bez veze, nešto ljudima bez veze ispričati i ljude vući za nos nego uzeti ozbiljne katekizme kao što su ovi što ih sada izdaje Kršćanska Sadašnjost, njih kao udžbenike proučiti i prema njima onda mladež katehizirati. Kad bismo ozbiljno radili, vjera bi onda mnogo dublje ulazila u meso i krv našeg naroda.

Petar *Sabolić*, isusovac: Ja sam pokušao razmišljati o *Turčinoviću* pitanju. Po mom mišljenju samo je jedan kriterij, a taj je koliko smo mi spremni sa svetim Pavlom *svima biti sve*. Konkretnije, Evandjelje ne poznaje recepta i unaprijed određenih kalupa prema kojima bi se moglo razlikovati vjernike od ostalih ljudi. Isus nije nikad davao konkretne i gotove recepte. Imao je povjerenja u čovjeka. Tu i tamo u Evandelju ima konkretnih odgovora ali onda konkretnim ljudima u odnosu na njihov konkretni problem (na primjer bogati mladić). Trebali bismo se dakle razlikovati od ostalih ljudi, tražiti kriterije u tome, jesmo li otvoreni za potrebe čovjeka, da li smo spremni dati čovjeku da bude svoj u svome, da bude više čovjek, da osjeti

da je oslobođen prošlosti, slobodan u sadašnjosti i ispunjen nadom za budućnost, ne isključivši naravno vječnost.

Zarko Ilić, franjevac: Iznio bih samo dvije misli:

1. Otkad je proširen izbor biblijskih tekstova u misi, ja imam stanovitu tjeskobu, jer sam u nedoumici kako spremiti propovijed. Ni u rezervi svog teološkog znanja niti u suvremenoj literaturi ne nalazim prerečeno u današnji jezik ono što je Bog sigurno želio poručiti ljudima svih vremena u židovsko vrijeme. Od svega što do sada nadoh bilo je ono u jednoj propovijedi Šagi-Bunića (Kršćanstvo ne može biti umorno), u kojoj je pokušao na suvremeni jezik prevesti onu parabolu o bogatašu koji je zadovoljan sa svojom imovinom i uspjehom u radu. Bila bi mi želja da se naši bibličari i teolozi pozabave ovim problemom pa da barem na jednom od slijedećih ovakvih skupova dobijemo po koji primjer prericanja biblijskih tekstova.

2. Drugo se odnosi na organizaciju u svezi onoga što reče Jakov Mamić. Ja predlažem da ubuduće budu samo dva predavanja: jedno prije podne a drugo poslije podne. Svako u trajanju od 30 minuta. Zatim pauza, onda zajednički rad po skupinama, a tek navečer kratka plenarna sjednica s izvještajima.

Tomislav Šagi-Bunić: Prijedlog je veoma vrijedan pažnje i razmotrit ćemo ga.

Jerko Fućak: Nije mi potpuno jasno što to znači prereći biblijski tekst, jer tekst je tekst. Giovanni Papini je pokušao prereći Kristove prisposobe i po mišljenju svih do danas to nije uspio. Više bi trebalo govoriti o tome kako se susretati s tekstom ili kako se susretati s Kristom koji je po *Dei Verbum* »praesens in Verbo suo«. Ne znam što bi to trebalo raditi. Možda je potrebna jedna inicijacija susreta s Riječju Božjom više nego neko magijsko prericanje onoga što je kao inspirirana riječ Božja nama dano.

Adalbert Rebić je upotunio ovaj odgovor: Smatram da Zarko Ilić misli na prericanje sadržaja koji je skriven u tim biblijskim tekstovima pa je stoga njegovo pitanje na mjestu. Smatram da svećenik koji je studirao egzegezu Svetog pisma (barem u dijelovima) treba biti kadar, razmišljajući nad biblijskim tekstovima, u njima otkriti sadržaj i njega prereći suvremenim rječnikom te ga tako onda prenijeti slušateljima. Dakako da treba ozbiljno sam biblijski tekst studirati (kontekst, strukturu, ambijent, povijesne prilike teksta, književnu vrstu itd). Vjerujem da je takvo prericanje biblijskog teksta veoma teško, ali ipak nužno potrebno. Svećenik evangelizator si mora dati truda da onaj ponuđeni biblijski tekst u prvom, drugom ili trećem čitanju predhodno temeljito prouči i da na temelju tog teksta u kojemu je sačuvana Božja objava izrekne suvremenim jezikom takvu homiliju da je slušatelj može doista razumjeti. Smatram da bi na našim teološkim fakultetima kao i na ostalim visokim teološkim školama biblijski studij morao biti mnogo zastupljeniji nego što jest. Onda bi te poteškoće na koje uostalom svi svećenici nailaze bile znatno smanjene. Vani je, u drugim zemljama, to u zadnjim godinama znatno popravljeno ali kod nas je sve ostalo još na starom što se tiče struktura i obujma studija Svetog pisma.

Mato Zovkić također upotunjuje: Jerko Fućak kaže da se tekst ne može prereći a Adalbert Rebić veli da ga treba prereći. U stvari problem je aktualiziranja riječi Božje. Pomagala za propovijed trebaju nam pomoći razumjeti povijesni kontekst. U tom smislu izvrsnu uslugu čini *Služba Riječi* što je izdaje Kršćanska sadašnjost. Moj napor aktualiziranju riječi Božje ne može nadomjestiti nikakav priručnik propovijedi.

Ljudevit Rupčić: Treba u svezi s time još kazati ako se ne može sve izreći, onda ne treba kazati da se i nema što reći. Ako je rečeno da je jedna teologija (afrička) isključena to još uvijek ne znači da ona nije opravdana ili da nije vrijedna. Dužnost je teologa da je učini takvom da sazrije i da postane sposobna primati.

Ivica Špoljar pripominje: Uz *Službu Riječi* dobro bi bilo pratiti komentare nedjeljnih čitanja u *Glasi Koncila* i u *Malom Koncilu*. Molio bih one koji prave te komentare da zaokruže čitavu biblijsku poruku jedne nedjelje.

Zarko Ilić: Čini mi se da *Služba Riječi* ne odgovara ovome što sam ja želio; ovome više odgovara ono što je o nedjeljnim čitanjima objavljeno u *Glasi Koncila*. Adalbert Rebić me je dobro shvatio: trebalo bi prereći biblijske misli jezikom dostupnim našim ljudima.

Ante *Kusić*: Moram se ispričati što je otac Bonaventura Duda shvatio da sam htio oštro rastaviti vertikalu i horizontalu. Čini mi se da sam krivo shvaćen. Da rastavim horizontalu od vertikale natjeralo me ovo: u jednoj talijanskoj reviji čitao sam članak jednog od vodećih katoličkih filozofa koji je današnje stanje okarakterizirao ovim riječima: »središnji pojmovi teologije kao milost, spasenje, grijeh, otkupljenje, Bog, stvaranje, hipostatsko sjedinjenje, duša, tijelo, besmrtnost, eshatologija, istina, moralni naravni zakon, sloboda danas podliježu procesu takve revizije i promjene značenja što, čini se, pretpostavlja kao vrijedne pluralizam i historicizam ljudskog mišljenja...« Ja se s ovim stajalištem filozofa Fabra nisam složio i to sam prikazao u onoj knjizi. Na temelju ovih riječi Fabra stvorio mi se dojam da je pomalo zanemarena ona vertikalna koncepcija. Prije smo previše naglašavali vertikalu i upali smo u svojevršni maniheizam. Ako danas zanemarimo ovu stranu postoji opasnost da deificiramo naturu i da upadnemo u naturalizam. Možemo prenaglasiti čovjeka i time isključiti Boga, a ne smije se jedno od drugoga previše rastavljati. Kolika je naime opasnost od supernaturalizma tolika je opasnost i od naturalizma.

Htio bih ispraviti oca Ljudevita *Rupčića* koji je rekao da je tomizam bio filozofija za svoje vrijeme. To je točno da je tomizam bio filozofija za svoje vrijeme ali ga ne valja radikalno danas isključivati upravo zbog toga što se sv. Toma u mnogo čemu može reinterpretirati. Toma živi u onome vremenu kada je sva kozmologija bila građena na priznavanju četiriju elemenata voda, vatra, zrak i zemlja. I malo mi je krivo, ako se danas isključuje tomizam.

Tomislav *Sagi-Bunić* se zahvalio na intervenciji Ante *Kusića* i ponudio riječ gospođi Ljiljani Matković u svezi ove teme o prericanju biblijskih istina.

Ljiljana *Matković*: Svjesna sam sve teološke težine ove teme, ali nešto mogu o tome reći. Budući da se prenošenje Evanđelja vrši upravo zato da ga čitav narod čuje i razumije, htjela bih naglasiti da taj suvremeni čovjek nije više sposoban slušati onaj arhaični i apstraktni jezik koji se donedavno u propovijedima upotrebljavao ili se još upotrebljava. On se naprosto isključiti ako primijeti da se na takav način prenosi Evanđelje odnosno vrši Služba Riječi. Zato mislim da su riječi i te kako važne i treba voditi računa o rječniku i učiniti ga suvremenim suvremenom čovjeku.

Živko *Kustić*: Slušajući kolege imam dojam da je tu jedna od temeljnih poteškoća koja je zapravo poteškoća naše evangelizacije. Govori se o jednoj filozofiji za koju jedan kaže da je prošla, a drugi kaže da još nije prošla nego još uvijek vrijedi... Trebalo bi reći da to uopće nije pitanje vjere nego je to dialog između dvojice filozofa. Mene kao vjernika se to uopće ne tiče; ja kao vjernik ne moram ni čuti da je tomizam ikad postojao. I nemam pravo tražiti od onih koje evangeliziram, konkretno od današnjega čovjeka, da on najprije nauči tomizam — zato mu moram ja najprije kroz 14 dana držati kurs tomizma — da bi onda mogao prihvatiti poruku Kristovu i samoga Krista. A na žalost ima još uvijek svećenika koji misle da nas je Bog poslao da učimo ljude »philosophiam perennem« i misle da o Kristu ne mogu govoriti čovjeku izvan okvira Tomine filozofije. Ja na primjer za to karizme nemam: ja nisam od Boga dobio poruku ni o substanciji, ni o esenciji, ni o jednom drugom filozofskom pojmu i stoga nemam pravo u ime Crkve nikome nikavu filozofiju naviještavati nego, ako on ima svoju filozofiju, ja sam dužan njegovu filozofiju upoznati i naučiti — kao što je to činila prva Crkva — i u njoj govoriti čovjeku o Bogu. Čast tomizmu! Možda je tomizam najbolja filozofija, ali se to mene kao evangelizatora uopće ne smije ticati. To sam htio reći filozofiji.

Tomislav *Sagi-Bunić* upozorio je na to da se ne bi razgovor u ovoj ple- narnoj diskusiji odvijao samo između teologa u obliku replike nego bi se trebali čuti glasovi i drugih u dvorani pa je njima ponudio riječ na ovu temu o prericanju Riječi Božje.

Jerko *Fučak*: Kad je riječ o prericanju biblijske misli želio bih upozoriti da tu postoji velika napast, esencijalistička ili skolastička napast. Kao da je misao i sadržaj isto što i riječ. Ja vjerujem u Riječ Božju, a ne u sadržaj Božji; sadržaj je samo jedan element. Kad se govori o prericanju, onda je velika napast da ne prenosimo život nego samo pojmove (esencijalistička napast).

Augustin *Korpar* je zatim prešavši na drugu temu dao svoja zapažanja o predavanjima i o radu Tjedna u svezi evangelizacije:

1. Naši teolozi opravdavaju neuspjehe u evangelizaciji neznanjem našeg kršćanskog puka. Naši teolozi i naša hijerarhija sve znaju pa nam ne daju gotovih receptata za pastvu, a imaju Sv. pismo u malom prstu i pišu debele knjige jedan protiv drugoga. Treba se, zamisliti, sniziti na zemlju kao što je to i Krist učinio koji je na zemlju sišao i čovjekom postao. Svi smo mi ranjeni i u srcu, i duši, i u pameti pa ne bismo smjeli čekati spas od naše pameti i od spoznaja. Dr *Valković* distingvira rubne od središnjih kršćana. Mislim da ista razlika vrijedi i za evangelizatore. Govorim o stilu rubnih evangelizatora. Dipl. teolog *Kustić* pointirao je leđa svećenika evangelizatora kao aerodrom za uzdizanje i polijetanje u ešaton. Biskup *Skvorc* govorio je o vertikalni koja ostaje vjekovito ista i sinoda nije u tome ni jotu promijenila. Mislim da su naši predavači u predavanjima previše dali riječi baš Bogu koji je siguran za svoju egzistenciju u našoj vertikali a premalo nama evangelizatorima na liniji horizontale i to bez obzira na biskupe i na svećenike.

2. Nema sumnje da su sve pokoncilске odredbe izradene baš radi podanašnjnja evangelizacije. A s druge strane trebalo bi računati da evangelizacija ovisi o najobičnijem zadovoljstvu i zdravlju evangelizatora na terenu. Najnoviji dekreti govore o tome da treba premještavati svećenika dogovorno s dekanom. To se do danas ne provodi pa onda krive osobe dolaze na kriva mjesta i u krivo vrijeme što svakako loše djeluje i na evangelizatore, na zajednicu i na evangelizaciju. Ako se evangelizatoru koji kroz devetnaest godina misijski djeluje u veoma lošim uvjetima života prijeti suspenzom umjesto »kolajnom« rezultat je kao onaj što ga prije navedoh. Ako se svećenika nakon dugogodišnjeg njegovog evangelizatorskog rada ravnodušno, bez ljubavi, prezirno i odmahivanjem ruke šalje u penziju, rezultat je kao što prije rekoh. Ako svećenici šute to ne znači da ne znaju i nešto drugo. Ako smo mi svećenici *rubni evangelizatori* s obzirom na teologe od kojih dobivamo znanje i hijerarhiju od koje dobivamo dekrete, žao mi je da je Majka Božja na Tjednu također strpana među rubne evangelizatore.

Jedan je od sudionika Tjedna nadodao na opaske gosp. *Korpara* ovo: Jednako loše posljedice ima i to ako se dugo ne premješta svećenika, a treba ga premjestiti ili ako se svećenika ne šalje u penziju, a trebalo ga je prije poslati u penziju.

Vice *Blekić*, S obzirom na naviještanje Riječi Božje priznajem — i ja kao rubni evangelizator — da osjećam veliku tjeskobu. Mi u svojoj generaciji nismo u školi dovoljno primili od Biblije, ali za to ne treba kriviti profesore, jer nije bilo prije toliko bibličara kao što ih ima danas. Potrebno je danas iskoristiti sve ono što od biblijske literature imamo — Služba Riječi, Vir, ostala izdanja KS, Veritas i drugo — i širiti svoje spoznajne vidike.

Milutin Juranic: Htio bih kao povjesničar umjetnosti nešto reći o likovnom načinu prenošenja Riječi Božje. Svima je vama poznata tzv. Biblija pauperum — biblija u slikama. Danas čovjek ne voli slušati nego brzo saznati što mu se želi reći. U tome slika, strip, film, jako mnogo znače. Kako danas Crkva likovno evangelizira o tome ne želim govoriti, ali želim reći da je nekad likovno evangeliziranje bilo bolje nego danas. Da li se netko od nas na ovome Tjednu o tome zamislio?

Predsjedavatelj je gospodina *Juranica* prekinuo s pitanjem i konstatacijom: Na Tjednu je postojala cijela jedna radna grupa — audiovizualna radna grupa — koja se tim problemom bavila!

Nato je *Juranic* primijetio: Ta radna grupa s evangelizacijom nije imala kontakta. Te slike koje su tamo pokazivane nisu govorile o vjeri. A ja sam pokušavao kroz petnaestak godina na jednom čošku u Zagrebu tako evangelizirati... A uspjehe zna netko drugi...

Bonaventura *Duda*: Mislim da se ne smije mimoići govor kolege *Augustina Korpara*, jer jako zasijeca u temu našeg Tjedna. Ja sam neprestano u predavanju gospodina *Kličana* očekivao da će on nešto reći o tome kako se Crkva treba autentizirati među ljudima sređivanjem svojih međuljudskih odnosa u samoj Crkvi, među koje spada i ekonomska pravda u Crkvi. Dr *Kličan* je to spomenuo ali je izgledalo da je Crkva to autentičnija što više ona to od drugih traži da se poštuju ljudska prava. A biskupi su na sinodi rekli da dok

drugima o tome govorimo trebamo cijelo vrijeme sami među sobom ostvarivati pravo i pravdu. U momjem je predavanju nešto od toga bilo, ako ne rečeno, a ono svakako nagovješteno. Ako se kod nas nakon 30 godina komunizma ne vrednuju podaci Dj ap o zajedništvu dobara i o zajedničkom siromaštvu, dotle se ne možemo autentično boriti za ljudska prava drugih. Crkva se ne može boriti za autentična prava drugih ljudi dok ona sama u sebi ne ostvari sva ljudska prava.

Glede Marije želim reći ovo: nedavno je izišao dokumenat u kojem Papa Pavao VI izvrsno govori o štovanju Marije. Papa ističe da je u tome neminovno potrebna naša metanoja. Papa smatra da dosadašnje naše propovijedanje treba biti dobro prerečeno da bi poslužilo novom liku žene pa onda i novoj funkciji Marije u evangelizaciji.

Ivan Buić: S obzirom da je jedan prije mene govorio o potrebi likovnog evangeliziranja suvremenom čovjeku ja ću postaviti malo smjelo pitanje: zašto ne bismo mi svećenici zajedno s našim episkopatom neustrašivo i ustrajno tražili od društva pristup na televiziju koja je najbolji medij slikokaznog evangeliziranja čovjeka. Prije dvadeset godina bi bili nekoga, koji bi bio rekao da treba tražiti mogućnost evangelizacije kroz tisak, ismijali, a ipak smo izborili sebi to pravo te je danas kod nas vjerski tisak prilično razvijen. I za pristup na televiziju moramo si izboriti pravo našim zalaganjem i našim neprestanim traženjem. — Na području moje župe nalazi se zatvor »Goli otok«. Ja sam pismeno tražio da mi se omogući ondje pastorizirati — barem imati ondje misu. Molba mi nije odbijena; istina dozvolu za misu ondje nisam dobio, ali ću ponovo tražiti. Moramo se boriti da si izborimo neka prava koja još nemamo.

Živko Kustić: Mislim da će prije župnik Ivan Buić dobiti od vlasti dozvolu da služi misu na Golom otoku nego ćemo mi dobiti pristup na televiziju. Ja sam za to da se borimo svim dozvoljenim sredstvima, ali ja vjerujem da nam to neće dozvoliti. Mi niti tiskom nismo došli u javno društvo. Naš se tisak samo *trpi* i ne može se prodavati u *javnoj* prodajnoj mreži. Ima se smisla boriti, premda ne vjerujem u uspjeh.

No ja bih nešto drugo htio reći. Mnogi nas čitaoci putem pisama pitaju kako ćemo mi to ove godine obaviti naše pokorničko i obraćenjsko hodočašće u Rim, ako ne izliječimo našu ranu — hercegovački slučaj. Mi ne odgovaramo ništa, jer taj slučaj mi ne možemo riješiti. A ako mi taj slučaj nismo kadri riješiti, onda nismo kadri ni evangelizirati ovom svijetu. Zato predlažem da s ovog skupa svima zaraćenima u Hercegovini pošaljemo obraćenjski poziv bez obzira na tradicije, na prestiž, na pravo... Neka se svatko prizna pred Bogom i pred narodom grešnikom neka se obrati i neka dokaže da je kod nas kršćanstvo živo. Inače bi u znak nacionalne žalosti trebalo otkazati svako hodočašće u Rim!

Mijo Škvorc: Mislim da je ovaj prijedlog Kustića veoma dobar, ali mi smo hodočašće već počeli pripremati pa je onda bolje u Rimu učiniti neki javni pokornički čin.

Živko Kustić: Ako i to učinimo, mnogo je!

Josip Baričević: Pokrenuto je pitanje suvremenog govora i naše sposobnosti aktualizirati Božju riječ. Ja bih htio reći nešto što je našem auditoriju već više-manje poznato. Suvremeni svijet prestaje biti svijet verbalnog govora i postaje sve više svijet audiovizualnog govora. Međutim poznate su nam i teškoće: s jedne strane moramo se boriti protiv jednog takvog načina audiovizualnog govora koji nije sposoban prenijeti niti autentičnu ljudsku poruku niti autentičnu Božju poruku. Treba se dakle boriti za kvalitetu govora. Međutim ako se borimo na tom području nailazimo na velike materijalne teškoće. Trebalo bi na razini sve pastve učiniti neke pomake u investiranju tog istraživanja i osigurati materijalna sredstva.

Anton Benvin: Ja pozdravljam intervent gosp. Baričevića ali se moramo prisjetiti da je vjera *ex auditu*. I tu nema druge: slušanje Riječi Božje je neizbježno. I vrhunska je krepost kršćanska poslušnost volji Božjoj. A volju Božju treba čuti. Ne možemo nikako svoju riječ potisnuti; naša se riječ mora čuti. Veoma kvalitetna knjiga se pojavila na našem tržištu: Fonetika i fonologija. Autori su Josip Silić i Rosandić. To je priručnik za prvi razred srednjih škola. Tu se estetika, vrijednost riječi u kontekstu vrednuje. Tu su nužna preambula za kulturu govora. Dužnost bi bila svakog onog koji navije-

šta da zna slušati i da zna prenijeti Riječ. Na naše propovijedi dolaze intelektualci koji paze na naše propovijedi.

Josip Baričević: Podcrtao bih ono što se implicitno nalazi u Benvinovu intervjuu. Naime on je govorio o vizualnom govoru, a ne o audiovizualnom govoru. Kad se govori o audiovizualnom govoru, misli se na cjelovit govor gdje je prisutna slika i zvuk (riječi ili glazba). Treba govoriti cjelovito, a na cjelovitost govora spada i slušanje i gledanje i govorenje. Netko je prije rekao da bismo trebali imati televiziju. A mi već danas imamo mogućnosti, u ovim uvjetima, da govorimo kvalitetnim filmskim govorom i drugim sredstvima.

Vice Blekić: Prije tri, četiri godine jedna grupa svećenika je predložila temu za jedan svećenički tjedan: *svećenik i kultura*. Čini mi se, a to potkrepljuje i ovo naše međusobno komuniciranje, da je potrebno na jednom skupu govoriti o svećeniku i njegovu odnosu prema kulturi, konkretno: stav svećenika i prema televiziji i prema novinstvu i prema dramskom izrazu i prema svemu što mi smatramo kulturnim vrednotama.

Ante Skračić: Tema svećenik i kultura izabrana je za simpozij za svećeničku duhovnost. A to će biti ove ili sljedeće godine.

Predsjedavatelj Tomislav Šagi-Bunić ponudio je auditoriju temu koju je predložio Kustić, naša razdvojenost, na diskusiju: Da li netko hoće reći nešto u svezi onog prijedloga koji je dao Živko Kustić ali odijeljeno od našeg hodočašća u Rim? Da li bi naime netko imao nešto reći o prijedlogu da se pošalje s našeg Tjedna našoj katoličkoj javnosti u Hercegovini apel za pomirenje? Neka intervjui budu razboriti i bez strasti.

Pero Jukić: Sarajevo: Ovo pitanje nas veoma boli. No bilo je i dosad tečajeva i drugih skupova pa se o tome nije ništa čulo. Možda bi bilo dobro da mi pozovemo sve da se svi zamisle nad tom stvarnošću.

Tomislav Šagi-Bunić: Dakle, vi mislite, ako sam dobro shvatio, da bi bilo dobro da pošaljemo apel kojim pozivamo sve svećenstvo da ozbiljno misli o tom problemu.

Pero Jukić: Da, baš to.

Vatroslav Frkin, franjevac: Ja radim u Slavonskom Brodu. Budući da tamo ima mnogo i Bosanaca i Hercegovaca, ja bih predložio ovo: ovaj se rod postom i molitvom izgoni. Tu je davao posrijedi, a on ne ide van bez posta i bez molitve. Predložite da se svi mole i da svi poste za tu žalosnu stvarnost.

Žarko Ilić: Ako je to pitanje u kompetenciji naših biskupa, pitam u koje bismo ime mi kao svećenici mogli se miješati. Ako smatramo da imamo pravo miješati se u to, onda to pravo moramo priznati i onima o kojima se tu radi, a to su naši vjernici kojima na sva usta priznajemo sva prava punoljetnosti božje djece.

Drugo, misao mogeg subrata da je tu prisutan đavao veoma je sporadična. Činjenica je da nikada u Crkvi — ako je ona bila živi organizam — nije bilo mrtvila. Razlika u energiji jest osnovni prirodni zakon života. Bez te napetosti nema života. I ova činjenica u Hercegovini ne bi se morala tumačiti prisutnošću đavla nego bi je možda bolje bilo tumačiti životnošću te mjesne Crkve koja može uviđati neke probleme i na njih reagirati. Nipošto tu tražiti đavla na djelu.

Treće, ako bismo mi davali ovdje jednu javnu izjavu, onda ja postavljam svima pitanje naše informiranosti: može li svatko od nas ovdje reći da je dovoljno informiran o svoj problematici.

Živko Kustić: Moram objasniti svoj prijedlog, premda na njemu ne inzistiram u smislu neke crkvene politike. Duboko sam svjestan da ni ja niti vi nismo o toj stvari dovoljno informirani. I svjestan sam da toj stvari ne možemo pristupiti nikakvom kompetencijom autoriteta. Ali tko smo da smo imamo pravo da u ime ljubavi tražimo da se prava preskoče; ne znamo tko je kriv tko nije, tko ima pravo tko nema. Ovaj naš apel bi bio apel svećenicima u Hercegovini da se svi u ljubavi obraćajući pomire.

Žarko Ilić: Ja bih nakon ovih riječi Kustića predložio da upravo Kustić napiše taj apel pa ćemo ga mi potpisati.

Bonaventura Duda: Ne želim lijevati vodu na vatru koju nipošto ne smatram zlom. Mislim da umjesto da mislimo kome ćemo sve uputiti apel za pomirenje da taj apel uputimo svima nama ovdje prisutnima. Tako bismo bili ponizni a da ipak nešto učinimo.

Nakon dosta opširne diskusije o tom prijedlogu zaključeno je da se pošalje obim strankama u Hercegovini, slijedeći pismeni apel i da se on objavi u Glasu Koncila:

Svećenici dijecezanski i redovnički
okupljeni na plenumu četvrtog dana
Teološko-pastoralnog tjedna u Zagrebu,
razmišljajući o prikladnosti i mogućnosti naše Crkve
za evangelizaciju
— u godini pomirenja i obraćenja —
svjesni da smo svi suodgovorni
za sve naš crkvene rane,
pa i za vašu nevolju
koja je spoticaj i smetnja za evangelizaciju
u hrvatskom narodu,
saopćujemo i Vama bratski obraćaj poziv
na pomirenje
iznad prava i tradicija, zakona i zasluga,
a u duhu ponizne i velikodušne evanđeoske ljubavi
koja ne traži svoje
nego dobro cijele crkvene zajednice.
Zagreb, 31. siječnja 1975.

Nakon ovog je Tajnik Tjedna Adalbert *Rebić* iznio jedan prijedlog koji su neki sudjelovateli Tjedna dali: Kroz ovu diskusiju vidjelo se da ima veoma mnogo pitanja na koja je teško u tako ograničenom vremenu odgovoriti. Mnogi su dali prijedlog da bi Tajništvo Tjedna odnosno Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu bilo trajno kroz godinu u vezi sa svećenicima koji posjećuju Tjedan i to kroz jedno glasilo. Svećenici bi onda slali pitanja Bogoslovnom fakultetu na koja bi onda odgovorni ljudi, profesori i pastoralni radnici, odgovarali. Ovome bi se mogao pridodati po koji važan teološki članak. Tako bi se kroz jedno takvo glasilo svećenici mogli informirati i formirati i biti trajno u vezi s Tjednom. Pitanje je sada da li su svi sudionici za ovakav prijedlog.

Anton *Benvin*: Htio bih upotpuniti prijedlog o kojem je govorio Tajnik Tjedna. Ovaj je prijedlog zapravo jučer iznio na jednoj sjednici otac Špiro *Marasović*. Ako je on ovdje, on bi mogao taj prijedlog iznijeti da se vidi što svećenici zapravo hoće. Jedan je elemenat svakako ovaj da bi svaki svećenik koji djeluje morao primati ovaj bilten kao što prima i ostale nužne stvari. To bi onda morala crkvena vlast poduprijeti. Taj je prijedlog svake hvale vrijedan.

Predsjedavatelj Tjedna Tomislav *Šagi-Bunić*: Moramo ići kraju. Što se tiče ovog prijedloga mi ćemo nastojati da ga ostvarimo. Ali samo u tom slučaju, ako svećenici doista žele taj bilten, bez ikakve prisile. Ako dođe dovoljno prijedloga, onda će se moći o tome ozbiljnije misliti.

Nakon toga je Predsjedavatelj Tjedna Tomislav *Šagi-Bunić* u 13,30 zaključio rad Tjedna.

Adalbert Rebić